

**УИЛЯМ ШЕКСПИР
НАПРАЗНИ УСИЛИЯ НА
ЛЮБОВТА**

Превод от английски: Валери Петров, 1997

chitanka.info

НАПРАЗНИ УСИЛИЯ НА ЛЮБОВТА^[0]

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

ФЕРДИНАНД — крал на Навара

БИРОН, ЛОНГВИЛ, ДЮМЕН — благородници от двора на
Краля

БОЙЕ, МЕРКАДЕ — благородници от свитата на Принцесата

ДОН АДРИАНО ДЕ АРМАДО — чудат испанец

ОТЕЦ НАТАНАЕЛ — свещеник

ОЛОФЕРН — учител

ПЪН — пристав

КРАТУН — селяк

КОМАРЧЕТО — паж на Армадо

ФРЕНСКАТА ПРИНЦЕСА

РОЗАЛИНА, МАРИЯ, КАТЕРИНА — дами от свитата на
Принцесата

ЖАКНЕТА — селска мома

Благородници, придружаващи Краля и Принцесата, Горски
пазач, Слуги и др.

Място на действието: Навара

[0] Оригиналното название на комедията е „Love’s Labour’s
Lost“. Името на Пън в оригинала е „Dull“ (тъп, бавен, бавнохващащ),
а на Кратун — „Costard“ (вид едра ябълка; ост. „тиква“). ↑

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Навара^[1]. В парка на кралския дворец.

Влизат Кралят, Бирон, Лонгвил и Дюмен.

КРАЛЯТ

Тъй славата, която ние всички
преследваме до сетния си дъх,
записана на бронза ни надгробен,
ще ни спаси от истинската смърт;
дорде живеем, да извършим подвиг,
пред който всепоглъщащото Време
нацърбило косата си, да трябва
да ни даде в наследство вечността!
Затуй, бойци — така ви назовавам,
защото влизате във бой с пълчища
от свои страсти и съблазни чужди —
затуй, бойци, последният ни указ
остава в сила: нашата Навара
ще удиви света със своя двор,
превърнат в академия, която
ще дири ключ към земно съвършенство.
Вий тримата, Дюмен, Бирон, Лонгвил,
заклехте се, че три години с мене
ще спазвате учебния ни устав,
нанесен точно върху този свитък.
Сега сложете подпис, тъй че който
престъпи някоя от тези точки,
с това честта си сам да опетни.
Ако не сте напразно дали слово,
ще трябва да го спазвате сурово!

ЛОНГВИЛ

Готов съм аз! Какво са три години?

Плътта щом пости, разумът пирува,
Известно е, че лакомият залък
докарва тлъст корем и мозък малък!

ДЮМЕН

Владетелю, като Лонгвил аз също
плътта си съм напълно умъртвил —
Дюмен отблъсва низшите наслади —
разкош, богатства, пиршества, любов —
за висшия живот на философ!

БИРОН

И аз готов съм като тях, кралю,
да дам обет, че тука три години
в учение усърдно ще живея;
но чух за правила, като например
да не поглеждаме жена, което,
надявам се, не се предвижда тук;
или това, че трябва да се храним
веднъж на ден, като веднъж в неделя
я караме без ядене, което,
надявам се, не се предвижда тук;
или да спим три часа през нощта,
без денем да склопим очи, което
(понеже аз да спя обичам нощем
и после до обяд да си доспивам),
надявам се, не се предвижда тук.
Повярвайте, кралю, човек не може
да гони философски глъбини
без хапване, без сън и без жени!

КРАЛЯТ

А вчерашните клетвени слова?

БИРОН

Кралю, аз клех се само във това,
че три години ще прекарам тука

ведно със вас, отдаден на наука.

ЛОНГВИЛ

Предчувствах го! Той вече се отметва!

БИРОН

Тогава на шега положих клетва.
Защо ни е да учим? — питам аз.

КРАЛЯТ

За да познаем скритото от нас.

БИРОН

Кое то недостъпно ни е, значи?

КРАЛЯТ

Да, в туй се свеждат нашите задачи.

БИРОН

Тогаз приемам! Щом целта е тая,
аз всичко недостъпно ще позная;
например как да хапна на вечеря,
когато забранява го обета,
и как добра мома да си намеря,
когато са момите под запрета;
изобщо как научно да си шавам,
без устава суров да нарушавам.
Щом иска някой да ме закълне
това да уча нощем и дене,
не само няма да му кажа „не“,
но ще го моля сам на колене!

КРАЛЯТ

Не, тези страсти пречат на човека,
поел ученолюбната пътека!

БИРОН

Която страст е също, но такава,
че мъките със мъка награждава!
Какво? Да търсим в книги до зори
свещицата на правда непозната,
додето четенето изгори
на нашите зеници светлината,
и дирейки във нощ неясен зрак,
деня си ясен да превърнем в мрак?
Не, нека да потапяме очи
в две по-сияещи очи отсреща
и удивени да летим в лъчи,
каквито никой учен не усеща!
Науката е слънце — ослепява
тоз, който твърде дълго в нея гледа
и своя плява като разпилява
сред чуждите цитати, буквоеда
при цялата си ученост голяма
се радва на звездите във нощта
не повече от оня, който няма
понятие за звездните неща.
Да, можеш да кръщаваш светилата
и пак да ти е празно във главата!

КРАЛЯТ

Научен съд над бедната наука!

ДЮМЕН

И при това от него вее скука!

ЛОНГВИЛ

И вместо в гвоздея, във пръста чука!

БИРОН

И гъски крякат, значи, Март е тука!

ДЮМЕН

Какво е туй?

БИРОН

Една шега за трима.

ДЮМЕН

Тя няма смисъл.

БИРОН

Но пък има рима.

КРАЛЯТ

Речта му е като слана, която
напролет спира кълновете смели!

БИРОН

А трябва ли да идва пищно лято,
преди синигерите да са пели?
На Коледа ако узрее плод,
не е ли като сняг над майски храсти —
за всичко има ред във тоз живот
и спомнят късните ви книжни страсти
за оня, който лазел по стрехата,
когато дирел пътя към вратата.

КРАЛЯТ

Добре, Бирон. Вървете си тогаз!

БИРОН

Не, клетва дал съм да живея с вас
и въпреки че бе от мен възпято
незнанието със такива думи,
каквито вий за знанието свято
не бихте изнамерили срещу ми,
аз подписа си първи ще ви дам!
Къде е листът? Дайте го насама!

КРАЛЯТ

Вземете и измийте своя срам!

БИРОН (*чете*)

„...Освен това жена не бива да се приближава до двора на по-малко от миля.“

И тази точка е оповестена?

ЛОНГВИЛ

От глашатаите, преди три дена!

БИРОН

А наказанието за греха?

Чете.

„...Която престъпи горното, ще бъде наказана с отрязване на езика.“

Това е ваше сто на сто!

ЛОНГВИЛ

Да, мое и добро е то!

БИРОН

О, боже господи, защо?

ЛОНГВИЛ

За да опази туй место
от непосредствени съблазни.

БИРОН

Но средствата му са омразни!

Чете.

„...Освен това, ако в срок от три години мъж от двора бъде заловен да говори с жена, ще трябва да изтърпи общественото

опозоряване, което останалите решат да му наложат.“

Вий първи ще разкъсате таз книга,
защото скоро — знаете сами —
принцесата на Франция пристига
да иска Аквитанските^[2] земи.
Баща ѝ болен я изпраща тук,
така че аз не виждам изход друг,
освен да се покажем груби с нея
или да махнем тази алинея.

КРАЛЯТ

Наистина! Забравихме я ние!

БИРОН

Вината пак в науката се крие.
Понеже сложни цели си поставя,
тя простите си длъжности забравя
и щом постигне нещо някой ден,
превзема сякаш град опожарен —
загубила е толкоз във войната,
че плячката не стига за отплата.

КРАЛЯТ

Ще го престъпим този пункт все пак.
Необходимост. Просто няма как!

БИРОН

Тез „няма как“ във тригодишен срок
ще станат триста хиляди на брой,
защото с чувства ни създава бог
и властен е над тях единствен той;
тогаз и аз, щом нейде кривна крак,
на себе си ще кажа: нямах как!
Така, успокоен от таз утеха,
подписвам устава от край до край.
И вече съм скроил позорна дреха
на този, който срока не изтрай!

И аз съм слаб пред разните съблазни,
но въпреки че чувствавам омразни
тез сухи точки, воля в мен ще има
да се държа, когато вие трима
ще сте предали всеки свой стяг!
Но я кажете, няма ли все пак
да има нещо малко за забава?

КРАЛЯТ

Такава всеки ден ще ни създава
със своите дрехи, фрази и талант
Армадо, озареният от слава,
познат на трима ви испански гранд.
Вий знаете го в нега как примира
от звуците на своите уста
и как върти в ума си, без да спира,
турнира на ума и глупостта!
На двора ни той гост е и когато
откраднем от учението миг,
това дете на хрумването свято
ще ни разказва на висок език
за смуглата Испания, родила
герои славни без петно и страх,
чиито безподобни ум и сила
историята е покрила с прах.
За мене той лъжец е талантлив
и нищо ако нямате против,
ще го направя разказвач придворен.

БИРОН

Да, той е събеседник неуморен
и познавач на модите безспорен!

ЛОНГВИЛ

Армадо и Кратун щом бъдат с нас,
ще литнат три години като час!

Влизат Пън, носещ писмо, и Кратун.

ПЪН

Къде е собствената личност на краля?

БИРОН

Ето я. Какво искаш, драги?

ПЪН

Аз като негов пристав сам приставлявам неговата личност, но понастоящем желая да го видя плътски.

БИРОН

Ето, това е той.

ПЪН

Дон Арм... Арм... как беше... ви уважава своето изражение! Извършено е престъпно деяние в телеторията! В писмото е казано всичко.

КРАТУН

Ваша милост, и аз съм комплициран вътре.

КРАЛЯТ

Писмо от Великия Армадо!

БИРОН

В което, надявам се, е наблъскал сто огромни фрази по един дребен случай!

ЛОНГВИЛ

Тъкмо случай да се позабавляваме! Да ни помага бог!

БИРОН

За какво: да го изтърпим докрай или да сдържим смеха си?

ЛОНГВИЛ

Да го изслушаме с по-малко забележки и да се смеем не много гръмко; или да се удържим от едното и другото.

БИРОН

Добре. Ще се изкачим във веселието дотам, докъдето е издигнал стъпалата на високия си стил!

КРАТУН

Писмото, господине, говори за мен във връзка със Жакнета, понеже бях уличен във връзка с нея.

БИРОН

Е как беше уличен?

КРАТУН

Просто уличен, макар че не на улицата, а в парка. То беше само едно вменостъплене, а господин приставът вика: „Три стават!“ Защото, казва, по трите точки си престъпил устава формално. Първо, пристъпил си към нея — значи: „пристъпление“; второ, целунал си я право в устата — значи: „противоустановно“; и трето, пипал си й формите — значи "формално".

БИРОН

И какво е заключението?

КРАТУН

Ами такова, заключение, с ключ. Само че не какво, а за колко! О, аз горкият!

КРАЛЯТ

Желаете ли да изслушате това писмо?

БИРОН

Както се слуша гадател!

КРАТУН

Гаден испанец — и аз това казвам!... Ами то човек като е прост, ваша милост, поддава се на плътта!

КРАЛЯТ (*чете*)

„Върховни наместнико на небосвода, велики властелине на Навара, земно божество на душата ми и хранителю на бедната ми плът...“

КРАТУН

Дотук още няма за Кратун!

КРАЛЯТ (*чете*)

„...Тъй се случи...“

КРАТУН

Ами случи се я! На него ако се случи, ще изпусне ли случая?

КРАЛЯТ

Тихо!

КРАТУН

Че кой шуми, ваша милост? Ние с нея съвсем тихичко, а той като...

КРАЛЯТ

Ни дума повече!

КРАТУН

И аз това казвам, ваша милост — защо ви е да четете натам другите думи?

КРАЛЯТ (*чете*)

"...Тъй се случи, че нападнат от черната меланхолия, реших да поверя своето мрачно тягостно настроение на свръхблаготворното въздействие, което целителният балсам на Вашия въздух ми предлагаше. И, както е вярно, че съм дворянин, възнамерих да предприема една разходка. „По кое време?“ Към часа шест, когато

кравите най-охотно пасат, птичките най-сладкозвучно пеят, а хората седат край трапезата за това храноприемане, което зоват "вечеря". Толкоз на въпроса "По кое време?" Следва въпросът „На каква почва?“, при което става дума за почвата, върху която се разхождах. Тази почва е Вашият парк. Колкото до въпроса „На кое място?“ — сиреч къде точно станах свидетел на крайно отблъскващото и във висша степен осъдително произшествие, извличащо от белоснежното ми перо катраненочерното мастило, което Вие в този миг съзирате, гледате и виждате — това място лежи в посока северо-североизток от западния ъгъл на причудливата плетеница от лехи и пътечки, която носи името „Ваша градина“. Там аз видях този прост овчар, тази недостойна мишена на вашия присмех...”

КРАТУН

Това да е за мен?

КРАЛЯТ (*чете*)

„...тази неука и невежествена душа...”

КРАТУН

За мен е май!

КРАЛЯТ (*чете*)

„...този низък слуга...”

КРАТУН

За мен ще е!

КРАЛЯТ (*чете*)

„...този, доколкото помня, се казва Кратун...”

КРАТУН

Това е! За мен е!

КРАЛЯТ (*чете*)

„...в щение и общение, противни на оповестените от Вас изричен указ и забранителен устав, с една... О, не е по силите ми да го

изрека!... С една...“

КРАТУН

Женска!

КРАЛЯТ (*чете*)

„...С една дъщеря на прамайка ни Ева, с едно създание на противния нам пол...“

КРАТУН

Ами, противен!

КРАЛЯТ (*чете*)

„...или, за да бъда по-лесно разбран от Ваша милост, с една жена! Пришпорван от вечно живото в мен съзнание за своя дълг, аз ви го изпращам, за да му въздадете заслуженото възмездие посредством изпълнителя на светлата Ви власт Антони Пън, човек с държание, достойнство и отлично име...“

ПЪН

Аз! Антони Пън, с ваше разрешение!

КРАЛЯТ (*чете*)

„...Що се отнася до Жакнета — тъй се нарича това вместилище на страсти, което изненадах в ръце тена гореказания момък, аз ще я задържа под мой надзор, готов при първи милостив знак от Ваша страна да представя въпросния низък съд на греха пред високия съд на Вашата добродетел. Приемете, моля, дълбокото уважение на Вашия изгарян от бушуващия огън на чувството за дълг, Дон Адриано де Армадо.“

БИРОН

Не е толкоз добро, колкото очаквах, но все пак е най-доброто, което съм чувал досега.

КРАЛЯТ

Точно, най-добро в лошото. А ти, любезни, какво ще кажеш за всичко това?

КРАТУН

За женската, ваша милост, признавам.

КРАЛЯТ

А указа не си ли чул?

КРАТУН

За чуване, чул съм го, но отричам да съм го разбрал.

КРАЛЯТ

В него се казваше, че който бъде заловен с уличница, ще получи една година затвор.

КРАТУН

Да, ваша милост, ама Жакнета не е уличница, ами порядъчна!

КРАЛЯТ

Все едно. Указът включва и порядъчните.

КРАТУН

Ама тя не е само порядъчна, ваша милост, ами и девствена!

КРАЛЯТ

Няма значение. Той обхваща и девствените.

КРАТУН

Тогава отдръпвам девствеността! Тя е една...

КРАЛЯТ

Каквато и да е, няма да ти свърши работа.

КРАТУН

Ще ми я свърши, ваша милост, и още как!

КРАЛЯТ

Стига! Слушай присъдата си! Ще седиш седмица на хляб и вода!

КРАТУН

А не може ли месец, но на свинско и вино?

КРАЛЯТ

И Дон Армадо ще е твой пазач.
Бирон, следете как ще се изпълни!
А ние, господа, да почнем вече
това, в което се заклехме строго!

Излиза, следван от Дюмен и Лонгвил.

БИРОН

Ей богу, предугаждам отдалече,
че то ще ни изложи твърде много!...
Ти тръгвай!

КРАТУН

Вярвайте, уважаеми, че си патя за чистата правда, защото правда е, че ме хванаха с Жакнета, а пък тя е чиста девойка! Ще изпия чашата, но дано само ме държите максималък срок, та скоро да видя съблжиматния миг на щастието!

Излизат.

[1] Навара — област, обхващаща двата склона на Пирененте; през Средновековието отделно кралство. ↑

[2] Аквитания — старо название на областта между река Гарона и Пиренеите. ↑

ВТОРА СЦЕНА

В парка.

Влизат Армадо и Комарчето.

АРМАДО

Обясни ми, момко, когато един човек с голяма душа е изпаднал в меланхолия, какво означава това?

КОМАРЧЕТО

Означава, че е станал печален.

АРМАДО

Но, мили палавнико, печал и меланхолия е едно и също!

КОМАРЧЕТО

О, не, господарю, съвсем не!

АРМАДО

Че как можеш да отличиш едното от другото, крехки младежо?

КОМАРЧЕТО

По познатите им прояви, жилави старежо.

АРМАДО

Защо „стареж“? Защо „жилав“?

КОМАРЧЕТО

А защо „младеж“? Защо „крехък“?

АРМАДО

Аз те назовах тъй, защото завидната ти възраст с право може да се нарече „крехка“.

КОМАРЧЕТО

А пък аз — защото вашата също завидна възраст с право може да се назове „жилава“.

АРМАДО

Мило и ловко подхвърлено, детенце!

КОМАРЧЕТО

Кой, аз — подхвърлено дете?

АРМАДО

Не, това беше казано за отговора ти.

КОМАРЧЕТО

А защо отговорът ми да е бил ловко подхвърлен?

АРМАДО

Защото си изврътлив, затова.

КОМАРЧЕТО

Като похвала ли го казвате?

АРМАДО

И то във висша степен заслужена.

КОМАРЧЕТО

Бихте могли да я отправите към първата змиорка.

АРМАДО

Защо? Ти от тях ли се учиш?

КОМАРЧЕТО

Да, понеже шараните преподават на други.

АРМАДО

Бързо казано, но внимавай, трябва ми малко, за да кипна!

КОМАРЧЕТО

Щом вие кипнете, аз ще се изпаря.

АРМАДО

Но аз тези пари ще ти ги избия от главата!

КОМАРЧЕТО (*настрани*)

Парите той ги бие, но него парите не го бият!

АРМАДО

Обещах да уча три години с краля.

КОМАРЧЕТО

А бихте могли да научите всичко за час.

АРМАДО

Невъзможно!

КОМАРЧЕТО

Защо? Колко прави три по едно?

АРМАДО

Не съм силен в смятането — наука за кръчмари!

КОМАРЧЕТО

А вие сте благородник и картоиграч!

АРМАДО

Да! И едното, и другото! Това са двете качества, които придават блясък на един свършен мъж!

КОМАРЧЕТО

Но тогава сигурен съм, че знаете колко правят двойка и асо.

АРМАДО

Колкото две и едно.

КОМАРЧЕТО

Което презряното простолюдие нарича „три“.

АРМАДО

Точно.

КОМАРЧЕТО

Видяхте ли колко е лесно, господарю? Изучихте смятането до три, преди три пъти да мигнете. А какво по-лесно от това, да прибавите към думата "три" думата „години“ и да сведете трите години до две думи — това и ученият кон от панаира може дави го сметне.

АРМАДО

Прекрасен каламбур!

КОМАРЧЕТО (*настрани*)

За един празен мехур!

АРМАДО

И за награда ще ти призная, че съм влюбен. При това, колкото е изобщо недостойно за един войн да се влюби, дважд по-недостойна е тази, в която съм влюбен. Ако в ръкопашен бой с природната си слабост можехме да се освобождаваме от осъдителните помисли, бих взел в плен възделението си и бих го дал на първия срещнат французки кавалер срещу някое ново словесно изящество. Презирам любовните въздишки и охотно бих се отрекъл от Купидона^[3]. Утеши ме, момко! Каж ми кои велики мъже са били влюбени?

КОМАРЧЕТО

Херкулес, господарю.

АРМАДО

О, сладкият Херкулес! Дай ми още знаменити примери, мили момко! Изброй ми ги и нека бъдат, мило детенце, все мъже с

тежко име и славни подвизи!

КОМАРЧЕТО

Самсон^[4], господарю. Той е от тези с тежко име и на които тежко им е било, защото е мъкнал на гърба си като носач цели градски порти. А и той е бил влюбен!

АРМАДО

О, точно сглобени Самсоне! О, здраво сковани Самсоне! И все пак аз те превъзхождам в изкуството на рапирата поне толкоз, колкото ти мен в мъкненето на порти. А ето че и аз съм влюбен като теб!... Коя е била неговата любов, скъпо ми Комарче?

КОМАРЧЕТО

Една жена, господарю.

АРМАДО

Но с какъв тен на лицето?

КОМАРЧЕТО

Смес от четирите или от трите, или от двата, или от един-единствен.

АРМАДО

Уточни ми все пак: какъв е бил той?

КОМАРЧЕТО

Морскозелен, господарю.

АРМАДО

Нима има такъв тен?

КОМАРЧЕТО

Доколкото съм чел, господарю. И то най-добрият от четирите!

АРМАДО

Наистина, зеленото е цвят на любовта, но все пак боя се, че Самсон е сбъркал, като си е избрал любима с такъв тен. Навярно се е влюбил в ума ѝ.

КОМАРЧЕТО

Точно тъй, господарю, защото и умът ѝ е бил зелен.

АРМАДО

А лицето на моята любов е като роза — бяло-румено, без нито едно петънце!

КОМАРЧЕТО

Доста петънца, господарю, могат да се скрият под тази смес от румено и бяло.

АРМАДО

Изясни се, изящно възпитани юноша!

КОМАРЧЕТО

Татенце, майчице, елате ми на помощ!

АРМАДО

Какво сладко синовно обръщение! Колко нежно и прочувствено!

КОМАРЧЕТО

„Под розови страни греха
не можеш ти откри —
човек хладее от страха,
а от срама гори.

А сняг и плам се смесват в тях
и чудиш се смутен:
кое е срам, кое е страх,
кое — естествен тен?“

Леки стихчета, господарю, за нерозовото положение при розовите лица.

АРМАДО

А помниш ли, момченце, имаше една балада за царя и просекинята^[5]?

КОМАРЧЕТО

Да, човечеството ѝ е брало греха преди три поколения, но сега тя пък бере праха някъде и едва ли може да се намери, а и да се открие, няма да можем да ѝ използваме нито текста, нито мелодията.

АРМАДО

Ще дам да ми разработят отново тази стара тема, за да прецедя през нейния прецедент аргументите за моето увлечение. Момко, аз съм влюбен в младата селянка, която залових с онзи низък селяк Кратун. Тя е прелестна и от всяка гледна точка достойна!

КОМАРЧЕТО (*настрани*)

...да бъде напердашена. Но и да получи един любовник подобър от негова милост!

АРМАДО

Пей, момко! На душата ми е тежко от любов!

КОМАРЧЕТО (*настрани*)

Чудно, при такава лека възлюбена!

АРМАДО

Пей, казах!

КОМАРЧЕТО

Нека изчакаме да мине тази компания!

Влизат Пън, Кратун и Жакнета.

ПЪН

Господине, волята на Краля е вие да вземете селяка Кратун над свой подзор. Не бива нито да му налагате антракции, нито да му разрешавате санкции, но обаче трябва да пости три дена в седмицата. А тази девица ми е заповядано да я държа в парка, защото е назначена да дои кравите. Сбогом!

АРМАДО

Руменината ще ме издаде!... Девойко, чувай!

ЖАКНЕТА

Да не съм глуха!

АРМАДО

Ще те посетя в краварника!

ЖАКНЕТА

Щом си рекъл, ей го там!

АРМАДО

Зная къде е разположен!

ЖАКНЕТА

Че много знаеш!

АРМАДО

И даже мога да те науча на нещо!

ЖАКНЕТА

С тази мутра ли?

АРМАДО

Чуй, аз те любя!

ЖАКНЕТА

Чували сме ги такива!

АРМАДО
И тъй, сбогом!

ЖАКНЕТА
Много ти здраве!

ПЪН
Хайде, Жакнета, пътувай!

Излиза с Жакнета.

АРМАДО
Презрений селяко, ще има да постиш, докато заслужиш
опрощение за простъпката си.

КРАТУН
Добре, уважаеми, само ако може, тъй, докато постя, поне да
си хапвам добре.

АРМАДО
Ще получиш тежко възмездие, бъди уверен!

КРАТУН
Тогава ще съм по-добре от слугите ви, защото те получават
леко възнаграждение.

АРМАДО
Отведи този простак и го пази добре!

КОМАРЧЕТО
Хайде, рабе непокорни! Поемай!

КРАТУН
Тръгвам, но няма нужда да стоите на пост край мен! Ще
постя и така.

КОМАРЧЕТО

Пост без пост? Може, но ще трябва да стоиш затворен.

КРАТУН

Добре, ама когато настъпят отново сияйните дни на мизерията, някои ще видят!

КОМАРЧЕТО

Какво ще видят някои?

КРАТУН

Нищо особено, господин Комарчо. Това, дето им е пред очите. На харестанта всичко трябва да му харесва и затова аз си трая. Слава богу, не съм толерантен като някои други и знам да се сдържам!

Излиза, следван от Комарчето.

АРМАДО

О, аз любя дори почвата — нещо низко, която нейната обувка — нещо по-низко, движена от ногата ѝ — нещо най-низко, тъпче! Но обичайки против устава, аз извършвам вероломство към своята чест, а мигар може да бъде истинска една любов, която започва с измама? Любовта — какъв добър дух! Любовта — какъв подъл дявол! Да, любовта е единственият зъл ангел, известен в природата! Дори Самсон е бил подмамен от нея въпреки ис своята сила! Сам Соломон е бил подлъган от нея въпреки своята мъдрост! Щом стрелата на Купидона е разцепила боздугана на Херкулеса, как да се справи с нея шпагата на един испанец? Този палав бог не обръща внимание на предизвикателствата от първа и втора степен, не спазва правилата на фехтовката и изобщо не признава дуела като такъв! Ние, мъжете, го оскърбяваме, наричайки го хлапе, но това хлапе тържествува над нас, мъжете! Прощавай, храброст! Ръждясвай, шпага! Млъкни, барабан! Вашият повелител е ранен от любов! Да, аз любя! Дух на любовните рими, ръката подкрепи ми! Чувствам, че сонета напират! Дири, ум! Лети, перо! Усещам талант за цял фолиант!

[3] Купидон — римски бог на любовта, който бил изобразяван обикновено като момченце — често сляпо, въоръжено с лък и стрели: златни — за щастливата любов, и оловни — за нещастната. ↑

[4] Самсон (*библ.*) — прочут със своята сила вожд на еврейското племе, който, пленен от филистимяните, изкъртил и отнесъл до близката планина вратата на града, в който бил затворен; предаден от своята любима Далила. ↑

[5] „...балада за царя и просекинята...“ — става дума за старата английска балада за африканския цар Кофетуа, който се влюбил в просекинята Зенелофон и се оженил за нея. ↑

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В парка.

Влизат Френската принцеса, Розалина, Мария, Катерина, Бойе, Придворни и Слуги.

БОЙЕ

Сега, мадам, сберете ум и чар,
спомнете си кого баща ви праща,
къде го праща и с каква задача:
вам падна се заслужената чест
да преговаряте с такъв носител
на всичките човешки съвършенства,
какъвто е великият Наварец.
И спорът е за туй, чия да бъде
властта над Аквитания — земя,
добра да бъде зестра за кралица;
очарованието си разлейте
тъй щедра, както нявга пестелива
природата била е към света,
когато всичките си красоти
на вас е дала, взимайки от други.

ПРИНЦЕСАТА

Добри Бойе, макар да е оскъдна,
не иска хубостта ми да се кичи
с цветистата ви реч — във тази област
е важен погледът на купувача,
а не викът на шумния търговец.
За дарбите си също не желая
хвалби да чувам, тъй като усещам,
че умно като хвалите ума ми,
сам искате да блеснете със ум...
Но делово с човека на делата:
добри Бойе, вий чули сте безспорно

хилядогласната мълга да казва,
че кралят на Навара бил се свързал
със строг обет да учи три години
и че, додето бил обетът в сила,
жена не бивало и да се мерне
във близост на смълчания му двор;
затуй уместно смятам да запитам,
преди да вляза в парка, как той гледа
на визитата ми, и вас изпращам,
понеже качествата ви познавам,
във качество на мой парламентьор.
Кажете му, че френската принцеса
би искала да има среща с него
по нетърпящ отлагане въпрос.
Побързайте, а ние тук смирено
ще чакаме високата му воля!

БОЙЕ

Таз чест ме прави горд. Ще се старая
да се завърна със приятни вести!

Излиза.

ПРИНЦЕСАТА

Старателни сме всички ние, зная,
в стремежа си към почести по-чести!
Известно ли е, господа, кой още
е дал монашески обет със краля?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Лонгвил.

ПРИНЦЕСАТА

Какво сте чували за него?

МАРИЯ

Аз срещнах го в Нормандия, мадам,
когато граф Жак Фокънбридж венча
със празненства големи дъщеря си
за граф дьо Перигор, и според мен
въпросният Лонгвил е благородник,
умел в изкуствата и с бойна слава,
комуто просто всичко се удава.
Петни му чара само туй едно —
ако изобщо има чар с петно,
че неговата мисъл духовита
в нападките си тъй е упорита,
че щом над нещо прави си забава,
то нищо от туй нещо не остава!

ПРИНЦЕСАТА

Изглежда, че е присмехулник, а?

МАРИЯ

Които знаят го, твърдят така.

ПРИНЦЕСАТА

На този хумор шумната река
пресъхва бърже. Другите кои са?

КАТЕРИНА

Един от тях е младият Дюмен.
За добродетелите си обичан
от любещите добродетелта,
повярвайте, мадам, опасен той е,
защото е, без сам да го съзнава,
тъй умен, че би минал и без хубост,
тъй хубав, че би минал и без ум!...
У нас, в двореца Д'Алансон, видях го...
но чувствам как са думите ми слаби
за туй, което искат да опишат!

РОЗАЛИНА

И друг един от тези нови влъхви
бе също там. Ако добре си спомням,
той казва се Бирон. По-весел мъж
до днес не съм видяла ни веднъж:
от всичко смях той може да направи —
във границите на добрите нрави,
защото, уверявам ви, каквото
на острия му ум даде окото,
умът за миг превръща го в шега,
която като ревностен слуга,
езикът му облича в смешен слог,
така че даже и старикът строг
ухо му дава със усмивка скрита,
а младежта го слуша във възхита!

ПРИНЦЕСАТА

Да пази бог придворните ми дами!
Изглежда, че сте влюбени и трите,
щом всяка по един си възхвалява.

МАРИЯ

Бойе се връща!

Влиза отново Бойе.

ПРИНЦЕСАТА

Е, какво узнахте?

БОЙЕ

Наварецът, мадам, бе чул, че идем
и вече готвеше се да ви срещне
със своите събратя по обет,
когато аз явих се. Но, уви,
той предпочита да се настаните
в полето тука — както при обсада,
наместо клетвата си да престъпи,

приемайки ви вътре във двореца.
Но ето го, той иде!

Влизат Кралят, Лонгвил, Дюмен и Бирон, следвани от Свита.

КРАЛЯТ

Привет, очарователна принцесо,
бъдете гостенка на моя дом!

ПРИНЦЕСАТА

Можете да си вземете обратно това „очарователна“, а домът,
в който ме каните, е с твърде висок покрив, за да бъдете вие негов
владелец, и с твърде нисък под, за да бъда аз негова гостенка!

КРАЛЯТ

Но вий сте в моя двор добре дошла!

ПРИНЦЕСАТА

Благодаря. Водете ме в двореца!

КРАЛЯТ

Въпросът е, че съм положил клетва...

ПРИНЦЕСАТА

И я престъпвате заради мен?

КРАЛЯТ

Но аз, мадам, не мога да го сторя!

ПРИНЦЕСАТА

Защо? Нали от вас това зависи?

КРАЛЯТ

Но вие не я знаете каква е!

ПРИНЦЕСАТА

Да бяхте като мен и вий незнаещ,
сега, кралю, дълга си бихте знаел!
Самичък клетва дали сте, противна
на християнското гостоприемство,
и да я спазите сега, е грях,
а грях е също да я нарушите...
Но извинявам се, задето дръзнах
да поучавам учен като вас —
с това писмо се запознайте, моля,
и отговор ми дайте незабавно!

Връчва му свитък.

КРАЛЯТ

Не знам, дали ще мога тъй, на крак...

ПРИНЦЕСАТА

Налага се да можете все пак,
защото, ако тук ме задържите,
обета си велик ще нарушите.

БИРОН

Не съм ли с вас танцувал във Брабант?

РОЗАЛИНА

Не съм ли с вас танцувала в Брабант?

БИРОН

Танцувахте, разбира се!

РОЗАЛИНА

Тогава защо питате?

БИРОН

Изглежда, че сте в отговора бърза!

РОЗАЛИНА

Въпросът ви галопа му отвърза.

БИРОН

Ще капнете, недейте толкоз скача!

РОЗАЛИНА

Ще капне по-напред от мен ездача!

БИРОН

А колко е часът, да знаете?

РОЗАЛИНА

О, краен час да се отчаете!

БИРОН

Ах, вий сте твърде рязка!

РОЗАЛИНА

Не, вашта ласка драска!

БИРОН

Оставям ви тогаз!

РОЗАЛИНА

Ще минем и без вас!

БИРОН

Добре, на добър час!

КРАЛЯТ

Мадам, баща ви тук твърди, че вече
ни бил платил сто хиляди корони,
съставящи едната половина
от туй, което бе му дал баща ни
за неговите разходи военни;
дори и да приемем туй за вярно —

а ние го отричаме изцяло, —
все пак остават още неплатени
сто хиляди, срещу които в залог —
макар неравностоен — ний държим
земя от аквитанската ви област.
Ако желае кралят — ваш баща,
да изплати таз втора половина,
от залога му ний ще се откажем
и с него ще живеем в мир и дружба.
Но той, напротив, иска да му „върнем“
сто хиляди и, явно, и не мисли,
като плати дълга си към баща ни,
заложената област да си вземе,
а тя, каквато във окастрен вид е,
за нас е по-не нужна от парите!
Но знайте: ако искът на баща ви
не беше тъй от разума далечен,
път щеше чарът ваш да му направи
на мойта гръд в неразума сърдечен
и бихме ви изпратили обратно
във Франция с известие приятно!

ПРИНЦЕСАТА

Баща ми вий обиждате, кралю,
и хвърляте петно на свойто име,
като отричате да сте получил,
което бе ви точно заплатено!

КРАЛЯТ

Кълна се, че не знам такова нещо!
Ако излезе, че сте ги платили,
ще ви възвърна тях или правата
над Аквитания!

ПРИНЦЕСАТА

Добре тогава.
Бойе, на Краля разписките дайте,

с които бащиният му ковчезник
получената сума потвърждава!

КРАЛЯТ

Бих искал да ги видя.

БОЙЕ

Ваша милост,
пакета с тях забави се по пътя,
но утре сутрин ще ви ги представя.

КРАЛЯТ

И, вярвайте, щом бъда убеден,
ще срещнете разбиране във мен.
А дотогава приемоте, моля,
единствения прием, който може
пред мойта клетва чист да ме остави
и чест да отдаде на хубостта ви:
в дома си нямам как да ви поканя,
но в парка си ще ви приема тъй,
че вий ще се усетите, принцесо,
във пристана на моята душа.
Ще извините отказа ми, вярвам,
и казвам ви довиждане, до утре!

ПРИНЦЕСАТА

Довиждане. И радост дотогаз!

КРАЛЯТ

Хилядократно повече на вас!

Излиза със Свитата си.

БИРОН

Госпожице, сърцето ми желае
да ви изкаже скритите си чувства.

РОЗАЛИНА

Свободна съм. Да се яви пред мене!

БИРОН

Не му се смейте, чуйте го как стене!

РОЗАЛИНА

А болестта каква е?

БИРОН

Сърдечна, то се знае.

РОЗАЛИНА

Че да му пуснем кръв!

БИРОН

Не вярвам в лек такъв!

РОЗАЛИНА

Ще го пооблекчи!

БИРОН

Боднете, но с очи!

РОЗАЛИНА

Защо пък, нека с нож!

БИРОН

Не, вий сте лекар лош!

РОЗАЛИНА

Тогава лека нощ!

Бирон се отдръпва.

ДЮМЕН

Простете, таз коя е във розова коприна?

БОЙЕ

Графиня д'Алансон, на име Катерина.

ДЮМЕН

Наистина прекрасна. Благодаря ви! Сбогом!

Излиза.

ЛОНГВИЛ

Прощавайте, каква е таз дама там във бяло?

БОЙЕ

Еднакво съвършена и във лице, и в тяло.

ЛОНГВИЛ

Че тъй е, сам го зная,
но името желая!

БОЙЕ

Ах, тя едно си има,
недейте ѝ го взима!

ЛОНГВИЛ

Коя е, ще ми съобщите ли?

БОЙЕ

Дете на своите родители.

ЛОНГВИЛ

Тогаз по дявола вървете,
да се разправям с вас не ща!

БОЙЕ

Добре, добре, не се гневете —
граф Фокънбридж й е баща.

ЛОНГВИЛ

Великолепна дама!

БОЙЕ

Еднакво мислим двама!

Лонгвил излиза.

БИРОН

Коя е тази, дето мина?

БОЙЕ

Прилича ми на Розалина.

БИРОН

А има ли си годеник?

БОЙЕ

Ще има май че подир миг.

БИРОН

О, бързате! На добър час!

БОЙЕ

Дано добър да е за вас!

Бирон излиза.

МАРИЯ

Тоз бе Бирон. Той все шеги подхваща.

БОЙЕ

Тоз път пирон съдра му малко плаща.

ПРИНЦЕСАТА

Да, вашата отбрана бе блестяща.

БОЙЕ

Каквото искаш, туй ти се заплаща.

МАРИЯ

Това бе схватка необикновена...

БОЙЕ

На бик със бик!

МАРИЯ

О, не, на два овена!

БОЙЕ

Овен, но ще паса на ваште устни!

МАРИЯ

За жалост никой няма да ви пусне!

БОЙЕ

Ще се промъкна сам, тревичко млада!

МАРИЯ

Но аз не съм обществена ливада,
а частен двор, и то с добра ограда!

БОЙЕ

А на кого тоз частен двор се пада?

МАРИЯ

На никого!...

ПРИНЦЕСАТА

Изящната ви свада

за вас и мен е истинска наслада,
но по-добре е тази канонада
да я спестим за бъдната обсада
на краля и на неговите ближни,
залостили се в кулите си книжни!

БОЙЕ

Ако отгатва вярно зоркостта ми —
а знайте: много рядко тя ме мами,
Наварецът е, бога ми, готов!

ПРИНЦЕСАТА

Бойе, какъв е този израз нов?

БОЙЕ

За нас, ловците на сърдечен лов,
мадам, той значи „пламнал от любов“.

ПРИНЦЕСАТА

Кой? Кралят ли?

БОЙЕ

О, боже, тъй ясно бе това,
че всичките му мисли и всички сетива
надзъртаха подобно на сплашени войници
през бойниците тъмни на двете му зеници.
Какво не се тълпеше във неговите взори? —
Езикът му, треперещ, че иска да говори,
а сляп е за предмета на нежния си глад;
сърцето му, което, превърнато в ахат,
бе гордо, че ликът ви във него е изрязан;
да, цял безброй от чувства, излъчващи съблазън,
в очите му сияйни се трупаха безспир,
същинска скъпа стока на тънък ювелир,
която ни примамва от своята витрина
сред блясък на кристали и гънки от коприна;
а рамка за тоз поглед бе целият му лик

и казваше той ясно на своя ням език:
„Една целувка дай ми, пък после си вземи
и спорни и безспорни, и всякакви земи!“

ПРИНЦЕСАТА

Да влезем в своите шатри. Бойе, започва вече...

БОЙЕ

...да казва туй, което личи си отдалече!
Речта си аз прочетох във погледа на краля,
а че добър четец съм, не искам да се хваля.

РОЗАЛИНА

Добър четец и също любовник не от вчера!

МАРИЯ

Той дядо на Амур е и татко на Венера!

РОЗАЛИНА

Венера да е рожба на туй лице, туй тяло?
Тя сигурно прилича на майка си изцяло!

БОЙЕ

Ей, слушайте!...

МАРИЯ

Готови!

БОЙЕ

Не, чувайте!...

РОЗАЛИНА

Съгласни!

БОЙЕ

По дявола, тез дами са станали опасни!

Излизат.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В парка.

Влизат Армадо и Комарчето.

АРМАДО

Погугукай, гълъбче! Удовлетвори зажаднелия ми слух!

КОМАРЧЕТО (*nee*)

„Гу-гу-гу!“

АРМАДО

Ах, нежен звук! О, прелестен цветец на младостта! Вземи тоз ключ, дари волност на онзи момък и го доведи безотлагателно пред моето лицеприятие! Възнамерявам да го натоваря с преноса на това ми излияние до моята любима.

КОМАРЧЕТО

А защо, господарю, не опитате да излеете любовта си като французин?

АРМАДО

На френски, искаш да кажеш?

КОМАРЧЕТО

Не, изискани ми господарю. Изобщо без думи, а само така: първо отмервате една жига^[6] с върха на езика си и изтананиквате един канарски танц с пъргавата си нога, като същевременно изразявате черната си любовна мъка посредством бялото на очите си. Една нота полувъздъхвате, а другата четвъртизпявате, като ту търкаляте звука в гърлото си, сякаш поглъщате любовните слова, ту гъгнете носово, сякаш ги вдъхвате в гърдите си. И шапката, надвесена над очите ви, като сенник над лавка! С ръце в джобовете, сякаш излязъл от мухлясалите портрети или кръстосал ги на гръдния кош, а la заек на

ръжен! И никакво задържане на едно място: две-три трели и хайде на друго! Това са то тънкостите, това са то финостите, това са то изящностите на века! Чрез тях единствено се погубват онези девички, които чакат да се погубят и без тях, самички! На такова държание обръща внимание всяко женско създание!

АРМАДО

С какво си купил толкоз опитност?

КОМАРЧЕТО

Със три стотинки наблюдателност.

АРМАДО

Добре, бягай, че любовта ме зове! Adieu!

КОМАРЧЕТО

Ха, дьо! Тц, тц!

АРМАДО

Искаш да кажеш, че любимата ми е кобила?

КОМАРЧЕТО

Не, господарю! Как мога да я нарека кобила...

Настрани.

когато е една кранта, и то сигур наемна...

Към Армадо.

Нима не си спомняте как изглежда тя?

АРМАДО

Малко смътно.

КОМАРЧЕТО

О, каква лоша памет! Защо не вземете любимата си по-присърце!

АРМАДО

О, аз съм я взел присърце и във сърце, момченце!

КОМАРЧЕТО

Не, във сърцето ви я няма. Тя ви е само „при“, „под“ и „над“ него. Мога да ви го докажа.

АРМАДО

Ти — на мен? И какво ще ми докажеш?

КОМАРЧЕТО

Че съм мъж, когато порасна! Но сега засега само това, че вашата любима ви е „при, под и над“ сърцето. „При“ — защото ви е примамила; „под“ — защото ви се подиграва; и „над“ — защото е инат и никога няма да ви се даде!

АРМАДО

И трите ти игрословици бяха великолепни!

КОМАРЧЕТО (*настрани*)

А ти си една велика лепка по тях!

АРМАДО

Извикай оня Кратун! Бих желал да му поверя своето послание.

КОМАРЧЕТО

Чудесна комбинация: катуна повереница на тиква!

АРМАДО

А? Какво каза?

КОМАРЧЕТО

Нищо, господарю. Казах, че този Кратун трябва да се подтиква, защото иначе, докато стигне...

АРМАДО

Краварникът не е далече. Хайде, лети!

КОМАРЧЕТО

Като олово, господарю!

АРМАДО

Какво искаш да кажеш, невръстни остроумецо?
С олово ний сравняваме нещата,
които са недвижни, бавни, тежки!

КОМАРЧЕТО

Е, да, сравненията правят грешки.

АРМАДО

За пръв път чувам да лети олово!

КОМАРЧЕТО

Тук вий се излетяхте, честно слово —
с какво по вражите стени гърмим?

АРМАДО

О, сладкозвучен риторичен дим!
Той, значи, е снаряд, а аз съм топ.
Изстрелвам го към момъка...

КОМАРЧЕТО

Бум! Хоп!

Излиза.

АРМАДО

Изящен остроумник!... О, разреши, небе,

към тебе да отправя дъха си, който бе
доскоро толкоз волен, а ето го сега,
престола си отстъпил на черната тъга!
Но момъкът се връща!

Влиза отново Комарчето, следван от Кратун.

КОМАРЧЕТО

Господарю, представям ви едно природно чудо: кратуна със
счупен крак!

АРМАДО

Ясно: ребус, енигма, каламбур. Дай тълкуванието!

КРАТУН

Не ща нито еребус, нито нигма, нито календур! Живовляк,
господине! Само живовляк, да ми се наложи! Никаква нигма, никакъв
еребус! Само живовляк!

АРМАДО

Кълна се, ти ще ме разсмееш насила! Твоята глупост ми
издува далака и тъй разгъва дробовете ми, че след миг ще ме доведе до
избухване на неуместен смях. О, звезди мои, простете ми! За невежата,
изглежда, каламбурът е лекарство!

КОМАРЧЕТО

Че не е ли лекарство и за образования?

АРМАДО

Не, каламбурът, драги, е сблъсък на слова
с еднакъв звук, а смисъл различен при това.
Нещо от рода на шарадите и стихчетата с поанта.
Ето например:
„Лисица, стършел и шебек
броили се — излезли тек.“
Това е уводът. Сега трябва да дойде поантата.

КОМАРЧЕТО

Аз ще я кажа. Вие само повторете увода!

АРМАДО

„Лисица, стършел и шебек
броили се — излезли тек.“

КОМАРЧЕТО

„...С гъсока се броили пак —
излезли чифт и още как!“

Сега нека аз да кажа увода, а вие — поантата!

„Лисица, стършел и шебек
броили се — излезли тек.“

АРМАДО

„...С гъсока се броили пак —
излезли чифт и още как!“

КОМАРЧЕТО

Чудесна поанта! Радвайте се, че гъсокът остана у вас! Още искате ли?

КРАТУН

Тоз май продава гъски, а този купувач е!...
Простете, господине, че вмесвам се обаче
купувате ли поанта (по нашенски де, гъска),
то трътката ѝ трябва от мазнина да лъска!

АРМАДО

Но от какво започна тоз разговор все пак?

КОМАРЧЕТО

От таз Кратуна тука със счупения крак.
Вий после споменахте за моите каламбури.

КРАТУН

А аз пък после казах живовляк да се тури;
за поантата след туй пък той — хъка, вие — мъка,
и ключихте със него на сляпо пазарлъка!

АРМАДО

И все пак кажи ми какво беше това с Кратуната и счупения
крак?

КОМАРЧЕТО

Ще ви го кажа, и то с чувство.

КРАТУН

Е как с чувство, като не си го почувствал! Аз ще я разкажа
тази поанта:

„Кратун реши да бяга,
но спъна се о прага!“

Ай, ай!

АРМАДО

Преустанови това неприятно пищене!

КРАТУН

Той пищялът ми пици, господине!

АРМАДО

Изслушай ме, Кратуне, обявявам те за свободен. Постът ти
свърши. Амнистия!

КРАТУН

Какво? „Хамни с тия“? Ще хамна, ама с кои „тия“, не ги
виждам. Все пак подушвам една чудесна поанта със хрускава кожичка!

АРМАДО

О, боже! Разбери, искам да кажа, че те освобождавам,
еманципирам, разкрепостявам! Ти беше затворен, зазидан, затегнат,
задръстен!...

КРАТУН

Вярно е, вярно е! И вие ще ми дадете разслабително да ме разкара?

АРМАДО

Аз ти дарявам свобода, отпускам те на воля и срещу това искам от теб единствено възмездие: да транспортираш до селянката Жакнета този ми знак на внимание.

Връчва му писмо.

И тъй като моята чест е изградена върху туй, че всяка услуга трябва честно да бъде възнаградена, вземи тази гратификация!

Дава му пари.

Комарче, следвай ме!

Излиза.

КОМАРЧЕТО

Като следствие подир причина! Довиждане, уважаеми Кратуне!

КРАТУН

Сбогом, сладка мръвчице! Довиждане, педя човек — лакът уста!

Комарчето излиза.

Я да видим сега тази „гратификация“! Гратификация! Това било латинска дума за петнайсе стотинки! Петнайсе стотинки — една гратификация. „Колко я продаваш тази кордела?“ „Един грош.“ „Много е. Давам една гратификация.“ Все другояче звучи! По ми

харесва от „френска корона“, особено ако е от тези, дето ни коронясва с тях френската болест^[7]. Отсега нататък ще купувам само с гратификации.

Влиза Бирон.

БИРОН

О, извънредно драги ми Кратуне! Добра среща!

КРАТУН

Моля ви, уважаеми, колко лакти розова кордела могат да се купят за една гратификация?

БИРОН

Каква гратификация?

КРАТУН

Ами от петнайсе стотинки, каква!

БИРОН

Тогава можеш да си купиш кордела за три по пет стотинки.

КРАТУН

Благодаря ви, уважаеми. Господ здраве да ви дава!

БИРОН

Стой, селяко! Трябваш ми.
Ако желаш да си ми полезен,
ще те помоля за една услуга.

КРАТУН

А за кога ще я искате?

БИРОН

За днес следобед.

КРАТУН

Имате я от мене, уважаеми! Сбогом!

БИРОН

Но аз не съм ти казал каква е!

КРАТУН

Като я свърша, ще разбера.

БИРОН

Но нали трябва първо да я узнаеш, мошенико!

КРАТУН

Тогава ще дойда утре сутрин, да ми я кажете.

БИРОН

Трябва да я свършиш днес следобед! Чувай, разбойнико, то е съвсем лесно:

Принцесата на лов ще дойде тука,
а в свитата ѝ има една дама
с ухаещото име Розалина!
Без бавене вложи това писмо
във нейната ръчица белоснежна!
Дръж тази компенсация, за теб!

Дава му пари.

КРАТУН

„Компенсация“? О, сладичка компенсация! По-добра от гратификацията! С цели единайсе гроша и пет стотинки по-добра! О, миличка компенсация! Ще бъде изпълнено, уважаеми, буква по буква! Къде е компенсацията, къде е гратификацията!

Излиза.

БИРОН

Аз — влюбен? Аз — камшика за страстта,
гонителя на нежните въздишки,
надзорника, не, нощния стражар,
блюстителя, пазача, опекуна
над глезеното и капризно богче
на любовта? Не, не! Не е възможно!
На туй джудже-гигант, хлапе-старик,
монарх на римите и пръв регент
на меланхолиите, цар помазан
на припкащите попски съгледвачи,
но този дон Амур, дон Купидон,
маршал на женските поли хвърчащи
и крал на мъжките издути гаци,
слуга да съм, да му тръбя с тръбата
като помощника на акробата?
Аз влюбен, лапнал, хлътнал в тази тук,
която — както нов часовник немски —
ще трябва всеки миг да се наглежда,
защото иначе няма да е вярна?
Аз клетвата си да потъпча в прах,
и то за най-опасната от трите,
за тази тъмнокожа дяволица
с две топчета катранени, забити
насред лицето, и така шавлива,
че и да вържеш Аргус^[8] да я пази,
пак, щом поиска, лука ще ти сгази?
Кой, аз да се влека и да се моля
след нея?... Но така е: туй е напаст,
която Купидон ми е изпратил,
задето се отнасях тъй нехайно
към детската му всемогъща власт.
Сега ще любя, диря, плача, пиша —
какво да правим — любовта е сляпа:
един обиква ябълка, друг — ряпа!

Излиза.

[6] Жига... канарски танц... — живи танци, популярни по Шекспирово време. ↑

[7] „...френската болест...“ — често срещан у Шекспир намек за кръгообразното окапване на косата у болните от сифилис. ↑

[8] Аргус (*мит.*) — стоок великан от гръцката митология, който, докато спял с половината от очите си, с останалата половина бодърствал; синоним на бдителен страж. ↑

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В парка.

Влизат Принцесата, Розалина, Мария, Катерина, Бойе, Придворни, Слуги и Горски пазач.

ПРИНЦЕСАТА

Дали бе кралят, който там препусна
така без страх нагоре, по наклона?

БОЙЕ

Не зная, ала май не беше той.

ПРИНЦЕСАТА

Във всеки случай бе с високи цели!...
Е, драги господа, с делата днеска
приключваме и в събота ще бъдем
на път за Франция. Пазачо горски,
води ни към прикътаното място,
където ще играем на убийци!

ПАЗАЧЪТ

Застанете ли зад шубрака, там,
уверен съм, ловът ви ще е хубав.

ПРИНЦЕСАТА

Защото аз съм хубава, затуй ли
ти казваш, че ще имам хубав лов?

ПАЗАЧЪТ

О, не, мадам! Вий зле сте ме разбрали!

ПРИНЦЕСАТА

А, значи тъй — отпърво ме похвали,
а после ме оставяш без надежди?

ПАЗАЧЪТ

Вий хубава сте!

ПРИНЦЕСАТА

Не изписвай вежди!
Когато няма хубост нечий лик,
не се разхубавява със език.
Дръж тоз подарък хубав, огледало,
задето образ грозен си ми дало!

Дава му пари.

ПАЗАЧЪТ

По-хубава от вас не зная друга!

ПРИНЦЕСАТА

Спасихме хубостта си чрез заслуга,
тъй както искат да спасят душици
във днешно време разни еретици^[9];
красива е ръката, щом раздава,
макар да е за криене в ръкава!...
Лъкът ми! Да се цели и убива
самото милосърдие отива —
и то ще ми помогне, аз си знам,
при всеки изход да не нося срам:
пропусна ли — от жалост е било,
улуча ли — не съм желала зло,
а сторила съм го заради слава;
нали със нас това нередко става:
отхвърлили съвета на сърцето,
да сторим престъпление проклето
под натиска на празна суета,
тъй както аз след мъничко кръвта
на бедната кошута ще пролея,
макар да нямам нищо против нея!

БОЙЕ

Така си е. Не е ли суетата
пак тласкащата сила у жената,
която ту се глези, ту се въси
със цел да води за носа мъжа си!

ПРИНЦЕСАТА

И на която се полага слава,
когато този нос и се поддава!

Влиза Кратун.

БОЙЕ

Ха, ето един член на братството!

КРАТУН

Здрасти на всички! Кажете, молим, коя тук е главната от вас?

ПРИНЦЕСАТА

Че то се познава, приятелю. Щом дириш главната, другите трябва да са без глави.

КРАТУН

Искам да кажа най-голямата, най-горната.

ПРИНЦЕСАТА

Значи ти трябва най-пълната и най-високата?

КРАТУН

Най-пълната, тъй точно: най-пълната, мадам;
а честен кръст ви правя и клетва ще ви дам:
да бяхте в кръста, както във мозъка съм аз,
най-тясното коланче би халтало на вас!
Вий главна сте, защото изглеждате ми най...

ПРИНЦЕСАТА

Какво желаш, драги? Ще кажеш ли накрай?

КРАТУН

Месье Бирон ме прати натука да намина
с писмо за една дама на име Розалина.

ПРИНЦЕСАТА

Дай, дай го! Ние с него сме най-добри познати.
Бойе, четете вие!... Стой малко настрана ти!

БОЙЕ

Мадам, това писмо е за някаква Жакнета.

ПРИНЦЕСАТА

Какво от туй — да вкусим на виното букета!
Отпушвайте, Бойе!

БОЙЕ (*чете*)

„Кълна се в небето: несъмнено е, че си прекрасна; безспорно е, че си хубава, истинно е, че си мила! О, по-прекрасна от самата красота, по-хубава от самата хубост, по-истинна от самата истина, имай милост към своя хероичен васал, комуто остава само да ти припомни старата легенда за цар Кофетуа. Този великодушен и тезоименен владетел, като обърнал взори към злочестата и несъмнена просекиня Зенел фон, е имал пълно право да каже: «Veni, vidi, vici», което, принижено до простонародния говор — о, грубоулична словореч! — би означавало: «Дойдох, видях, победих», сиреч първо дошъл, после видял и след това победил. Но кой — това? Кофетуа. Защо е дошъл? За да види. Защо да види? За да победи. При кого е дошъл? При просекинята. Какво е видял? Пак просекинята. Кого е победил? Отново просекинята. И какво се е получило? Победа. За кого? За царя. И какво още? Забогатяване. За кого? За просекинята. Получило се е сблъскване, сиреч брак. За кого? За двамата едновременно или същевременно за двамата. А сега ще поясня: аз съм царят, а ти — просекинята. Това произтича от паралелите, в които аз се

облякох, и от парцалите, в които ти си облечена. Да изтръгна ли любовта ти? Бих могъл. Да изнудя ли любовта ти? Мога и това. Да изпрося ли любовта ти? Това ще сторя: и ти ще получиш срещу дрипи — титли, срещу парцали — мадригали, и срещу себе си — мен. В очакване на отговора ти осквернявам устните си с твоето краче, зора си — с твоя лик, сърцето си — с всичките ти частици поотделно и вкупом, и оставам твой, пламтящ от искрометно желание да ти служи, Дон Адриано де Армадо.

Овчице крехка, чуваш ли, това е
на грозния немейски лъв^[10] рева.
Кротувай, той със тебе да поиграе,
съгласно своите царствени права;
че сториш ли за бягство опит пръв,
храна ще си за неговата стръв!“

ПРИНЦЕСАТА

Чие перо на пуяк или паун надут
написало е този невероятен труд?

БОЙЕ

Аз автора му помня. Тез фрази тук не мамят.

ПРИНЦЕСАТА

За глупости такива не трябва много памет.

БОЙЕ

Да, туй е Дон Армадо, испански фантазьор,
държат го за забава във тукашния двор.

ПРИНЦЕСАТА

Та, казваш, от кого е това писмо, човече?

КРАТУН

От моя господар е, нали ви казах вече.

ПРИНЦЕСАТА

А на кого го носиш?

КРАТУН

На неговата дама.

ПРИНЦЕСАТА

А можеш ли повтори кои са тези двама?

КРАТУН

Защо пък да не мога — Бирон е господина,
а дамата му, тя пък се казва Розалина.

ПРИНЦЕСАТА

Ти нещо си объркал... Но тръгвайте след мен!

Към Розалина.

Вземи това! И твойто ще дойде някой ден.

Излиза със Свитата си.

БОЙЕ

А кой е бил улучен в сърцето от стрелата?

РОЗАЛИНА

Един рогач.

БОЙЕ

Къде е?

РОЗАЛИНА

Пипнете си главата!

Е, как сме!

БОЙЕ

Зле, защото, щом някой мъж ви вземе,
дваж по-рогат от мене ще бъде в скоро време!

Е, как сме?

РОЗАЛИНА

Зле, защото, за да не ви надвие,
със втори чифт веднага ще се снабдите вие!
Е, как сме?

МАРИЯ

Май в сърцето улучен сте, Бойе?

БОЙЕ

А тя по-долу малко и нека ѝ е зле!

РОЗАЛИНА

На тема улучване мога да ви кажа един текст, който е бил
дядо, когато крал Пипин Французки^[11] е бил още момченце.

БОЙЕ

А пък аз ще ви отвърна с една прибавка, която е била баба,
когато кралица Геновева Британска^[12] е била още момиченце.

РОЗАЛИНА (*пее*)

„Приятелю драги, не можеш, не можеш,
не можеш ме точно улучи!“

БОЙЕ (*пее*)

„Приятелко драга, не мога, не мога,
но може би друг ще сполучи!“

Розалина и Катерина излизат.

КРАТУН

Ама добри стрелци са! И двамата ги бива!

МАРИЯ

Да, всеки своя изстрел в мишената забива!

БОЙЕ

И вие сте мишена за моя опнат лък.
Дали сте означена със ясен черен кръг?

МАРИЯ

Навярно, но боя се, че стреляте вий ниско.

КРАТУН

Така е. По е лесно, когато е отблизо.

БОЙЕ

Тогаз ми поправете самичка вий стрелбата.

КРАТУН

Уж майстор, а пък иска подкрепа от жената!

МАРИЯ

Играта става мръсна. По-хубаво да спре.

КРАТУН

Я с нея поиграйте на топки по-добре!

БОЙЕ

Цял час игра, додето се нещо разбере!
Довиждане, любезна!

Бойе и Мария излизат.

КРАТУН

Ей, този, честна дума, е истински простак!
Как лесно с двете дами поставихме му крак.
Това е то вулгарност! На туй му викат стил!
Тъй фин и порнографен, че мяза на кадрил!
Но Дон Армадо също тез финти ги владее.
Къде е тоз французин — испанецът къде е!

Как дамите ухажва, как вее им с ветрило!
А малкото му пажче? И то се изхитрило,
назад да не остане! Ей, дяволско момче —
с каквото да се хване, акълът му сече!
Най-умните от село и тях ще ги натръшка —
не мож му каза нищо — интелегентна въшка!

Лай и звук на рог.

Тру-ту-ту!

Излиза.

[9] „...разни еретици...“ — намек за католиците, които се стремели да спасят душата си посредством благодеяния. ↑

[10] Немейски лъв (*мит.*) — чудовище от гръцката митология, което Херкулес задушил в пещерата му. ↑

[11] Пипин Французки — става дума за краля на франките Пипин Къси (VIII в.). ↑

[12] Геновева Британска — жена на легендарния бретонски крал Артур. ↑

ВТОРА СЦЕНА

В парка.

Влизат Олоферн, отец Натанаел и Пън.

НАТАНАЕЛ

Наистина, забава богоугодна и осветена от чиста съвест!

ОЛОФЕРН

А еленът беше, както е вам известно, от sanguis^[13], сиреч чистокръвен. Преди миг зрял като румена ябълка, която виси рубиноподобно на ухото на соело тоест на небето, той изведнъж падна гнилокиселицо подобно върху лицето на terra, сиреч пръстта, почвата, земята.

НАТАНАЕЛ

Наистина, уважаеми Олоферне, вие разнообразявате епитетите си с изкуство, на което всеки учен би завидял; но аз ви уверявам, че това не беше съвсем зрял елен, а още младок.

ОЛОФЕРН

Haud credo^[14], отче Натанаеле! Аз се славя за един от най-добрите познавачи на дивеч между местните латинисти и елинисти.

ПЪН

Може да сте еленист, ама това не беше хаукредо, ами сръндаче.

ОЛОФЕРН

О, варварско възнамерение in via^[15] да се ostentare — сиреч изкаже — неграмотното, необразовано и неизкълчено... lapsus linguae — неизтънчено убеждение, че haud credo е вид елен.

ПЪН

Ами елен! Сръндаче си беше!

ОЛОФЕРН

О, дважди варена глупост така да се каже, *bis costa*! Какви безумства само изрича таз уста!

НАТАНАЕЛ

Защото мед не смуче от книжните листа!

Той, уважаеми, така да се каже, ни е ял хартия, ни е пил мастило и интелектът му е, така да се каже, празен. Той е едно животно, надарено само с най-груби сетивности.

И тез глави безплодни, бог праща ги сред нас,
та горди да сме ние, че раждаме през час;
тъй както аз не мога да кажа празна мисъл,
тъй този пън напразно би книгите мирисал.
Но *omne bene*^[16] — всеки си има място свое:
месо когато няма, и рибата месо е!

ПЪН

Вие сте начетени хора. Ха познайте тогава:
Кое си все остава на четири недели,
макар че до потопа на месец го видели?

ОЛОФЕРН

Пределно ясно, драги Пън, това е нашата Селена.

ПЪН

В нашата вселена е, ама кое точно?

НАТАНАЕЛ

Не „вселена“, а „Селена“. Това е едно от имената на Диана, Феба, Диктина, Месечината, Луната.

ОЛОФЕРН

Тя четири недели е имала при Авела,
но петата неделя до днес не е направила.

Тоест тя открай време има месечен цикъл. Е, добре ли е?
Познахме ли?

ПЪН

Познахте, ама не е добре, защото тогава никаква работа не може да се върши с тая Диана. Освен това туй, дето принцесата го уби, си беше сръндаче!

ОЛОФЕРН

Отче, Натанаеле, бихте ли склонил да дарите своя слух на една импровизирана епитафия за убития елен? Повтарям, елен, а не, както този невежа твърди, сръндак!

НАТАНАЕЛ

Perge, уважаеми Олоферне! Започвайте! Но, ако може, без плътски намеци.

ОЛОФЕРН

Само няколко игрословици, за изящество:

„Една принцеса непозната,
прицелила се крадешката,
безстрастно просна на тревата
елен красив с глава клоната.
Защо елен? Той озадачи
придворните й придружвачи —
те ясно чувстваха това, че
«елен», таз дума нещо значи:
Тогаз по ловната наука,
разсякоха й двата звука
така че от «ЕЛ-ЕН»-а тука
получи се «Любов Наслука.»“

НАТАНАЕЛ

О, колко даровито!

ПЪН

Ама толкоз вито, че нищо не му се разбира!

ОЛОФЕРН

О, в моята дарба няма нищо, нищо необикновено. Това е просто една вродена оригиналност на духа, която ме прави да гъмжа от образи, форми, видения, понятия, представи, чувства, емоции и контраемоции. Всичко това се зачева в мехчето на мозъка ми и издува менингеалните му ципи, за да се роди на бял свят, при първото узряване на случая. Такава дарба, разбира се, е ценна само когато е наистина ярко изразена, но аз съм щастлив, че я имам все пак.

НАТАНАЕЛ

Уважаеми, славя бога, че ви е създал! И моите енориаши също трябва да са благодарни на твореца, защото синовете им се развиват добре под вашите учителски грижи, а дъщерите им напредват бързо благодарение на вас. Вие сте примерен член на нашата община!

ОЛОФЕРН

Mehercule^[17]! Ако синовете им са умни, знанията ми ще бъдат на тяхна услуга; стига дъщерите им да са способни, ще ги науча на много неща! Но мъдрият говори малко. *Vir sapit qui pauca loquitur...* Една душа в женско обличие ни приветствува.

Влизат Жакнета и Кратун.

ЖАКНЕТА

Добро утро, духовни отче!

ОЛОФЕРН

„Дух-овни“, тоест quasi^[18] „дух овнешки“. И кого визирате с това прозвище?

КРАТУН

Него, господин учителю. Защото ние сме овчиците от паството, а той — овенът, който ни блее кое добре е и кое зле е.

ОЛОФЕРН

„Блее — зле е“! Блестящо хрумване за една буца пръст, чудесна искра за един кремък и рядък бисер за една свиня! Мило, прелестно!

ЖАКНЕТА

Ще те моля, отче, да ми прочетеш това писмо! Оня Дон Мармаладо ми го праща по Кратун. Прочети ми го, моля ти се!

ОЛОФЕРН

„Fauste, precor gelida quando pecus omne sub umbra ruminat!“^[19] и тъй нататък. О, добри стари мантуанецо! За теб бих казал тъй, както пътешественикът казва за Венеция:

„Vinegia, Vinegia,
chi non ti vede, ei non ti pregia!“^[20]

Да, стари ми мантуанецо, не те цени само който не те разбира! До-ре-сол-ла-ми-фа! Извинете, отче, но какво е съдържанието или както казва Хораций в своята... Ха, какво виждам! Стихове?

НАТАНАЕЛ

И то отлично съчинени, уважаеми!

ОЛОФЕРН

Прочетете ми една строфа, един куплет, един стих! Lege, domine!

НАТАНАЕЛ (*чете*)

„Кълнейки се във тебе, потъпквам друг обет,
но знай, на чара женски докрай сме верни ние —
духът ми, който беше по-твърд от дъб напред,
по-гъвкав от бръшляна, сега пред теб се вие!
Ученият захвърля дебелия си том
пред чаровете твои, познанието сбрави,
и мъдър се усеща и сладкодумен, щом
умът му те постига, езикът му те хвали!
Невежата единствен те гледа без захлас
и аз съм горд, задето пред тебе коленича,
че гневният ти поглед и властният ти глас,

когато се усмихваш, са лъч и песен птича.
Прости, любов, задето пред твоя чист олтар
възпях с тъй земни думи неземния ти чар!“

ОЛОФЕРН

Вие пропускате силабичните прескоци и с това нарушавате ритмиката. Разрешете да наградя с един поглед тази канцонета!... Да, тя спазва размера, но откъм изящество, лекота и златна поетическа грациозност саget, сиреч чувства недостиг. Овидий Назон, ето кой е майстор на тези неща! Не затова ли името му е Назон, тоест „със нос“, с обоняние за благоухаещите цветчета на фантазията, за освежителните изблици на остроумието? Всеки знае да imitari — кучето подражава на стопанина си, маймуната — на пазача, а дресираният кон — на своя господар... Значи, тъй, девствена damoselia, това писмо е отправено към вас?

ЖАКНЕТА

Да, господин учителю.

ОЛОФЕРН

Ще спра за миг вниманието си върху адреса. „До белоснежната ръчица на прекрасната госпожица Розалина“. Нека сега се запознаем и с подписа, за да идентифицираме лицето, което е отправител на настоящото послание. „Покорен раб на ваша милост, Бирон“. Отче Натанаеле, този Бирон е един от съотшелниците на краля ни, а ето го, че е съчинил до една от придворните дами на принцесата това стихотворение, което случайно или по воля на фатума се е отклонило от своето назначение!... Припкай, душичке моя, и предай тази epistula^[21] в собственоличните ръце на краля! Може би е важно. Не губи време за учтивости, освобождавам те от тях. Adieu!

ЖАКНЕТА

Хайде, Кратуне! Сполай ти, господин учителю!

КРАТУН

Ето ме, моме!

НАТАНАЕЛ

Господин учителю, вие постъпихте богобоязливо, като добър верующ и както казва един отец...

ОЛОФЕРН

Оставете отците! Подозирам нещо. Но да се върнем към стиховете, отче! Харесаха ли ви те?

НАТАНАЕЛ

Според мен стилът им е чудесен.

ОЛОФЕРН

Днес съм на обяд у бащата на един от моите ученици. Ако ни дарите със своя съглас да благословите трапезата, аз — облягайки се на влиянието, което упражнявам върху родителите на гореспоменатия отрок — ви обещавам, че ще бъдете там *ben venuto*^[22]. И тогава ще имам възможност да ви докажа какво тези стихчета са крайно неграмотни и лишени както от истинска поезия, тъй и от настояща фантазия. Не ще ми откажете, вярвам, своето общество.

НАТАНАЕЛ

Разбира се, не! Тъй като казано е в писанието „Обществото краси живота“.

ОЛОФЕРН

А което е казано в писанието, е безпогрешно. Приятелю, каня и вас. Няма да ми откажете. *Rausa verba*^[23]! Господата нека се дивят на дивото, а ние ще опитаме питомното!

[13] *Sanguis* (лат.) — кръв. ↑

[14] *Haud credo* (лат.) — не вярвам. ↑

[15] *In via* (лат.) — с цел. ↑

[16] Omne bene (*лат.*) — всичко е добре; карай да върви! ↑

[17] Mehercule! (*лат.*) — кълна се в Херкулеса! ↑

[18] Quasi (*лат.*) — почти. ↑

[19] „Fauste... ruminat“ (*лат.*) — „Моля те, Фаусте, нека когато цялото стадо преживя в хладната сянка...“ — началона една еклога от италианския поет Батиста Спаньола, роден в Мантуа през XV в. ↑

[20] „Vinegia, Vinegia..., pregia“ (*лат.*) — „Венеция, Венеция, който не те е виждал, той не те цени.“ ↑

[21] Epistula (*лат.*) — писмо. ↑

[22] Ben venuto (*итал.*) — добре дошъл. ↑

[23] Pauca verba (*лат.*) — малко думи: без много приказки! ↑

ТРЕТА СЦЕНА

В парка.

Влиза Бирон с хартия в ръка.

БИРОН

Кралят преследва елена. А пък аз преследвам себе си. Той залага примки за дивеч. А пък аз съм се впримчил сам и не мога да се измъкна. Няма що: „Седни до мен, о, скръб!“ — както бил казал лудият; и както и аз казвам, защото от мен по-луд няма. Ей, добре го измислих! Бога ми, любовта е безумна като Аякса — и тя като него избива овце^[24], защото по-голяма овца от мен къде! Ей, и това се получи добре! Не, не ща да бъда влюбен! Да ме обесят, ако се влюбя! Да, но онова нейно сияйно око! Кълна се в слънцето, не бих я обичал, ако не беше то!... По-точно, ако не бяха двете! Само лъжа себе си! Затънал съм в лъжи до шия! Дявол взел го, влюбен съм и тази любов ме научи на стихотворство и меланхолия! И ето образец от едното и другото. Впрочем до нея е стигнал вече един от моите сонети. Написа го луд, занесе го шут, получи го дама. Милата тя и милите двама! Ей богу, не бих дал пет пари за нищо, ако можеха да хлътнат и другите! Ха, ето един пристига, и то с ръкопис! Господи, дано е почнал да въздиша и той!

Покатерва се на едно дърво.

Влиза Кралят с хартия в ръка.

КРАЛЯТ

Ах, горко ми!

БИРОН

Честен кръст, прострелян е! Продължавай, сладки Купидоне! Улучил си го точно вляво, между петото и шестото ребро. Сега ще узнаем някоя и друга тайна!

КРАЛЯТ (*чете*)

„Денят не милва с топлинка такава
нанизаните с капки дървеса,
с каквато твоят поглед изсушава
страните ми от нощната роса;
луната не сияе тъй сребриста,
когато в чиста глъб се отрази,
ти както светиш в бистрите мъниста
на моите непресекващи сълзи;
и всякоя сълзица е двуколка,
в която ти минаваш с царствен смях.
Да, вгледай се във тези капки болка
и ще съзреш триумфа си във тях.
Ала недей се влюбва в своята слава,
че знам: ще ме измъчваш ти тогава,
за да се гледаш от зора до здрач
във огледалото на моя плач!“

Но как да й го пратя? Горска шума,
предай й ти безумната ми дума!
Я, кой пристига?

Скрива се.

Влиза Лонгвил с хартия в ръка.

Гледай ти! Лонгвил!

БИРОН

Луд номер две от същия кадрил!

ЛОНГВИЛ

Клетвопрестъпник — аз? О, страшен срам!

БИРОН

При туй си носи уликата сам!

КРАЛЯТ

Дано и той гори в любовен жар!

БИРОН

Пияният пей дава за другар!

ЛОНГВИЛ

Аз пръв да стъпча строгия обет?

БИРОН

Бъди спокоен — трети си поред!
Триумвират сме ний, и то чудесен,
и всеки триумвир виси обесен
на тройното бесило, до което
ни води простотата на сърцето.

ЛОНГВИЛ (*чете*)

„О, прелестна вълшебнице Мария!...“
Тоз стих не е добър. Ще го изтрия!

БИРОН

Недей! Стихът е, и когато драци,
колан за Купидоновите гащи.
Не го задрасквай!

ЛОНГВИЛ

Нека да остане!

Чете.

„О, дивен лик, риторико прекрасна,
срещу която няма аргументи,
към моя грях безгрешен ти ме тласна,
сега бъди защитница за мен ти!
Каквото и да ще светът да смята,
клетвопрестъпник робът ти не стана,

защото за жените от земята
отнасяше се нашата забрана,
а ти за мене си богиня, вяра,
която претопява ме, могъща.
Словата дъх са. А дъхът е пара,
която сутрин слънцето поглъща.
И кой не ще прекрачи своята клетва,
щом там зад нея раят му просветва?“

БИРОН

Едно гъсоче жълто да се боготвори!
Езичник той е станал и в ада ще гори!
Какво страстта не прави с ума ни, боже мой!

ЛОНГВИЛ

Но как да й го пратя?... Я! Някой иде! Стой!

Скрива се.

Влиза Дюмен с хартия в ръка.

БИРОН

Охо! И тоз! Като деца на жмичка!
Добре, да чуем тази трета птичка!
Безумните им тайни, като бог,
аз слушам от престола си висок.
Сега Дюмен и той като довтаса,
на шиша сме и четирте бекаса!

ДЮМЕН

О, дивна Кет!

БИРОН

О, див петел!

ДЮМЕН

О, красота безпътна и небесна!

БИРОН

О, според мен порядъчно телесна!

ДЮМЕН

О, руси къдри, от янтар изляни!

БИРОН

О, явно, срещат се янтарни врани!

ДЮМЕН

О, стан на кедър!

БИРОН

Вярно, доста едър,
но в рамената малко изкривен!

ДЮМЕН

О, светъл тен като априлски ден!

БИРОН

Когато е добре заоблачен!

ДЮМЕН

Дано се сбъдне блянът ми!

ЛОНГВИЛ

И моя!

КРАЛЯТ

И моя също!

БИРОН

Сякаш са във строя,
та всеки казва своя блян подред.
Да бъде тъй, но моят най-напред!

ДЮМЕН

О, аз я бих забравил още днеска,
но тя кипи в кръвта ми като треска!

БИРОН

Тогава да ти резнем една вена
и твойта Кет ще изтече в легена!

ДЮМЕН

Да прочета все пак, какво съм писал!

БИРОН

Каквото и да е, ще е без мисъл!

ДЮМЕН (*чете*)

„В месец май — а то се знай,
щом си влюбен, все е май —
зърнах аз ветреца млад
да целува розов цвят.
Тъжно стана ми тогаз
и така му казах аз:
— Ах, блазе ти, ветре лек,
че си лъх, а не човек!
Млад и аз съм, но съм клет —
строг монашески обет
пречи ми като бодил
цвят да си откъсна мил!
Тъй му казах, но след туй
на цветеча рекох: — Чуй,
бог създал ме е с душа!
Няма как! Ще съгреша!
Твърде хубава си ти —
Юпитер ще ми прости,
че да беше те видял,
сам Юнона би презрял
и би станал смъртен той
за единствен поглед твой!“

Ще пратя туй и с него още нещо,
да изясни как любя я горещо.
Да можеха Бирон, Лонгвил и Кралят
и те от този плам да се разпалят!
Достатъчно е всички да сгрешим,
и моят грях ще стане по-простим.

ЛОНГВИЛ (*излиза напред*)

Дюмен, от мъка станал си свиреп,
щом искаш, други да се мъчат с теб.
Да бях на твое място заловен,
бих бил и под косата си червен!

КРАЛЯТ (*излиза напред*)

Тогава червенейте! Вий корите
греха, във чийто пламък сам горите!
Или сте вие към Мария лед
и не във нейна чест е тоз сонет,
и друг, не вий, кръстосваше ръце,
да укроти бумтящото сърце?
Аз двама ви следях зад този храст
и руменях, когато своята страст,
свободно изявявахте пред мене:
тоз господ а зове, а оня стене;
тоз рони сълзи, оня в стих говори:
„Ах, златни къдри!“, „Ах, кристални взори!“
Един заради рая клетва каля,
семејството на Зевса друг разваля!
Какво ще каже нашият Бирон,
когато види устав и закон,
погазени от същите, които
ги бранеха уж толкоз упорито!
Каква наслада за подигравана,
как той ще тържествува, как ще скача,
какви стрели отровни ще ви мятат!
Не бих му дал за нищо на земята
в такъв позор и срам да ме натика!

БИРОН (*слиза от дървото*)

Притворство, чакай! Слизам със камшика!
Простете ми, владетелю мой драг,
но слушах ви и не разбирам как
упреквате тез хлътнали души,
когато сам сте хлътнал до уши!
Не, тез очи триумфи не оглеждат!
Сълзи-двуколки те не произвеждат!
Обети ваша чест не нарушава!
Сонети ваша чест не съчинява!...
Един на друг вий сочите си сламки,
а аз у трима ви гредите знам ги!
И на какви неща слушател бях:
стенания, въздишки, ох и ах!
Да гледаш как е влюбен твоят крал,
това е все едно да си видял
самия Соломон да тропа жига,
да припка Нестор^[25] с дребни дечурлига,
Тимон^[26] да се кикоти сред глупаци
и Херкулес да шиба фърфалаци!
Дюмен, боли ви нещо, но къде?
Лонгвил, какво? Гръдта ли ви боде?
Кралю, не щете ли един балсам?
За трима ви отлично средство знам!

КРАЛЯТ

Премного сте язвителен. Дотам
за смях не сме!

БИРОН

Кой, вие? Не, аз сам
изпаднах в положение пресмешно,
задето ви повярвах, че е грешно
човек обета си да наруши,
и на мъже с несигурни души
с такава сигурност се доверих!

Кога Бирон е драскал нежен стих,
търчал по фусты и блестял с костюми,
въздишал и шептял възхвални думи
за нечии коси, кръст, поглед, лик,
стан, гръд, нозе...

КРАЛЯТ

Поспрете се за миг!
Какво ви гони?

БИРОН

Вашата беда.
На добър час, безволни господа!

Влизат Жакнета и Кратун.

ЖАКНЕТА

Сполайте, ваша милост!

КРАЛЯТ

Какво ви носи, хора?

КРАТУН

Измяна, ваша милост?

КРАЛЯТ

Измяна тука, в двора?
Какво ще прави в него?

КРАТУН

Не прави, но нали...

КРАЛЯТ

Какво тогаз разваля?

КРАТУН

Какво да развали?...

КРАЛЯТ

Е, щом не прави нищо и нищо не разваля,
вървете си със нея и не бавете краля!

ЖАКНЕТА

Едно писмо ви носим. Измяната е в него.
Отецът каза: нека и кралят прочете го!

Дава му писмото.

КРАЛЯТ

Бирон, четете, моля!... А ти, девойче младо, отде го взе?

ЖАКНЕТА

От него!

КРАЛЯТ

А ти?

КРАТУН

От дон Гърмадо!

Бирон скъсва писмото.

КРАЛЯТ

Е, хубаво. Да чуем!... Бирон, какво ви става?

БИРОН

Не си губете време с безсмислица такава!

ЛОНГВИЛ

Я дайте, дайте тука! Тоз изблик ме съмнява.

ДЮМЕН (*събира късчетата*)

Бироновият почерк! И неговото име!

БИРОН

Ах ти, дръвник нещастен! Ах, как опозори ме!...
Виновен съм, виновен! Признавам и се кая!

КРАЛЯТ

Защо?

БИРОН

Защото в плен съм на същата омая,
която вас увлече! И ето ме сред вас!
Той, той и вие също, и редом с вас и аз
сме шайка от най-низки джебчии в любовта
и всеки е достоен за примка на врата!...
Но по-добре ще бъде слушатели да няма...

ДЮМЕН

И значи сме четирма?

БИРОН

В една и съща яма!...
Но не пред тях!

КРАЛЯТ

Вий, хайде! Недейте се потрива!

КРАТУН

Джебчиите остават, а честните — не бива!

Излиза заедно с Жакнета.

БИРОН

О, влюбени, природата ни сбира —
да се прегърнем със другарски жар!
Тъй както приливът не се възпира,

младежка кръв не слуша устав стар.
Как можехме да спрем онази сила,
която нас самите е родила!

КРАЛЯТ

А, значи любовта не ви отмина
и тез хартийки тук са неин знак?

БИРОН

А кой, случайно зърнал Розалина,
подобно на индийския дивак-
слънцепоклонник, няма да се просне,
от изгрева ѝ розов заслепен,
за да целуне стръкчетата росни,
огрени от сияйния ѝ ден?
Кой без опасността да ослепее,
ще впери поглед в нейното лице?...

КРАЛЯТ

Та вий сте луд! Къде е тя — къде е
любимата на моето сърце!
В сравнение със своята господарка,
звезда е тя пред светлата луна!

БИРОН

О, ако беше тя не толкоз ярка,
денят ви би потънал в тъмнина,
че както с най-доброто панаирът
окото ни привлича и зове,
така страните ѝ девичи сбират
цвета на всички нежни цветове!
Да бях оратор!... Пфу, нищожни речи
на продавач от шумния пазар!
Най-пищната риторика пелтечи
пред чудото на редкия ѝ чар,
а с дума недостатъчно голяма
ний в недостатък хубостта виним

и нека таз уста остане няма,
щом няма речник за лика любим!
О, този лик! Столетник да го зърне,
от гръб ще хвърли в миг петдесетте,
че хубостта умее да превърне
и посоха във конче на дете!
О, Розалина! Ангел несравняем!
Светило във блестящ апотеоз!...

КРАЛЯТ

Какво светило! Та нали я знаем,
че има кожа като абат

БИРОН

Да беше тъй прекрасен абаноса,
жена от него би била мечта!
Най-хубавата, щом е русокоса,
не притежава капка красота!
По дявола, далеч от мене всяка,
неосветена с тъмен тен и взор!

КРАЛЯТ

Софизми! Тъмното е герб на мрака,
на пъкъла, на черния затвор!

БИРОН

Затуй и дяволът лик светъл взима,
когато ни заплита във лъжи!
И в тъмен цвят е моята любима,
защото за глупаците тъжи,
които пред белилата лукави
остават със отворени уста;
но тя от мургавото ще направи
върховен образец на хубостта
и скоро всички светлокоси кукли,
които днеска тъй ценят светът,
ще чернят бузи и ще вапцат букли,

до нея само да се доближат!

ДЮМЕН

За въглищаря дойде време значи!

ЛОНГВИЛ

И всеки етиопец ще е бог!

КРАЛЯТ

А ний ще станем коминочистачи!

ДЮМЕН

И ще се казва: „Светло като в рог!“

БИРОН

Белилките на дамите си ви е
пазете: не излизайте при дъжд!

КРАЛЯТ

А вашата, дори и да се мие,
цветът ѝ пак ще си остане същ!

БИРОН

О, аз отишъл бих за нея в ада!

КРАЛЯТ

Уж беше ангел, а сега пък — „ад“!

ДЮМЕН

Бе ангел, но от тъмничките пада!

ЛОНГВИЛ

Почти като ботуша ми на цвят!

БИРОН

Слепци! Бих искал, дето тя минава,
да е заслано с вашите очи!

ДЮМЕН

И току-виж, настилката тогава
под фустата ѝ нещо различи!

КРАЛЯТ

Защо да спорим? Влюбихме се значи.

БИРОН

Един клетвопрестъпнишки квартет!

КРАЛЯТ

Товава защитете ни така, че
да се окажем с клетвата във ред!

ДЮМЕН

Да, да, Бирон, изнамери ни нещо!

ЛОНГВИЛ

Лукавия да надлукави то!

ДЮМЕН

Със прецеденти, завъртени вещо
по адвокатски...

БИРОН

Не един, а сто!

Бойци на любовта, след мен напред!
Спомнете си какъв обет сме дали:
да постим, да се учим, да не любим.
Какво предателство към младостта!
Стомасите ни здрави са и постът
заплашва ги с киселини и язви;
а като учим денонощно — аз ви
запитвам — всеки главната си книга
нима не изоставя? Кой не знае,
че скучното зубрачество втвърдява

артериите гъвкави, тъй както
чрезмерно уморителният път
сковава мишците на пешеходеца?
Бодейки си над книгите очите,
отслабваме ний зрението свое,
създадено за същата наука,
която е на клетвата ни цел.
Нима в оловна размисъл вий двама,
а с тях и вие също, господарю,
открили бихте стиховете жарки,
които ви подсказаха очите
на трите ви наставнички по страст?
Ученията сухи се вкостяват
във мозъка и с туй, което дават,
не си изплащат вложения труд;
едничка любовта, посята в нас
от женските очи, не се натрупва
като баласт във нашата глава,
а плъпнала по всички сетива,
светкавично им дава нова сила,
неподозирана до този миг:
на влюбения погледът от нея
тъй остър става, че дори орелът
пред него е нещастен късоглед;
слухът на влюбения хваща звуци,
недоловими за ухото плахо
на шарещите в чужди дом крадци;
усещат пръстите му всеки допир
като рогца на охлюв; и небце
той има с толкова изтънчен вкус,
че Бакхус би могъл да му завиди!
А ябълки от нови Хесперида^[27]
безстрашен като Херкулес, нима
и той не дръзва нощем да краде?
От Сфинкса^[28] любовта къде-къде
по-умна е и по е сладкозвучна
от лирата на Феб; а щом продума,

то боговете гласове преплитат,
за да приспят небето в сладък унес!
И кой поет нахвърля първа рима,
преди в мастилницата си да има
разтворена любов? И как стихът му,
пропит от нея, варварина смайва
и у потисника посажда милост!
От женските очи се уча аз,
защото в тях е истинският пламък
на Прометея! Целият ни свят
така събран е в тези, пълни с тайни,
библиотеки живи и омайни,
че бе безумство да страним от тях
и продължим ли, ставаме за смях!
За страстните ни пориви към мъдрост,
за мъдростта във порива ни страстен,
зарад мъжете и зарад жените,
създадени, откакто свят светува,
едни от други и едни за други,
предлагам клетвата да нарушим
и верни на природата да бъдем,
защото, щом обета удържим,
душите си на гибел ще осъдим:
на обич се държи законът божи —
това го знае всеки богослов,
а питам ви тогава: мигар може
да се откъсва обич от любов?

КРАЛЯТ

Свети Амур да бъде с нас! Напред!

БИРОН

Развейте знамената! И внимавай,
да бъде слънцето срещу врага!

ЛОНГВИЛ

Без гръмки думи! Да си кажем ясно:

какво ще правим с тез французки дами —
ще ги ухажваме ли?

КРАЛЯТ

То се знае!

И аз предлагам в техните палатки
да уредим забава още днес!

БИРОН

Тогаз към тях! И без да губим време,
любимата си всеки да поеме
и поведе учтиво под ръка;
а след обяд ще сторим ний така,
че да постелем с танци, сценки, маски
пътечката към нежности и ласки.

КРАЛЯТ

Какво тогава чакаме? На път!
Минутите не искат да търпят!

БИРОН

Allons! Allons^[29]! Но ако житна жетва
не получава, който сее трици,
току-поглеж, престъпилите клетва,
получили съмнителни светици!

Излизат.

[24] „...избива овце...“ — героят от Троянската война Аякс полудял поради нанесена му несправедливост и се нахвърлил срещу стадо овце, вземайки го за гръцка войска. ↑

[25] Нестор — гръцки вожд от Троянската война, чието име е станало синоним на умъдрена от опита старост. ↑

[26] Тимон — древен атински мъж, известен като човекомразец.
↑

[27] Хесперида (*мит.*) — пазителки на златните ябълки, които Херкулес откраднал. ↑

[28] Сфинкс (*мит.*) — крилато чудовище с лъвско тяло и женска глава, убиващо пътниците, които не успявали да разрешат загадката му. ↑

[29] Allons! Allons! (*фр.*) — Да вървим! Да вървим! ↑

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В парка.

Влизат Олоферн, Натанаел и Пън.

ОЛОФЕРН

Satis quid sufficit^[30].

НАТАНАЕЛ

Хвала на бога, задето ви е създал, господине! Вашата беседа на трапезата беше остра и дълбокомъдра: забавна без волности, духовита без маниерност, смела без вулгарност, учена без педантизъм и оригинална без ерес. Тези дни, quondam, разговарях с един благородник от свитата на краля, назован, именуван и наричан Дон Адриано де Армадо...

ОЛОФЕРН

Зная го. Novi hominem tamquam te^[31]. Характерът му е горделив, говорът — властен, езикът — префинен, погледът — високомерен, походката — тържествена, а цялото му държане — суетно, наперено и надуто до смехотворност. Той е твърде предвзет, твърде маниерен, твърде странен, сиреч твърде чудат или, иначе казано, твърде екзотичен.

НАТАНАЕЛ (*изважда бележника си*)

Рядък и изискан епитет!

ОЛОФЕРН

Вътъкът на неговото многословие е прекомерно изящен за грубата основа на аргументацията му. Обзема ме ужас от тези фанатични фантазори, тези непоносими, драскащи ухото събеседници, тези палачи на правописа, които произнасят „четри“ вместо „четири“ или казват „дванайсет“, когато правилното е „дванадесет“, сиреч „два на десет“, а не „дванайсет“ или дори

„дванайсе“; които погрешно vocatur^[32] „полвина“ вместо „половина“; или говорят и пишат „пищен, пищна“, например „пищна трапеза“, когато трябва да се казва „пишна“, както грамотните пишат! Като ги слушам, чувствавам — или по тяхному „чувствам“, — че ще стигна до психопатия — ne intelligis, domine^[33]? — до безумие, до лудост!

НАТАНАЕЛ

Laus deo, bone intelligo^[34].

ОЛОФЕРН

„Bone“ вместо „bene“? Присциан^[35], граматикът, би подскочил, но от нас да мине!

Влизат Армадо, Комарчето и Кратун.

НАТАНАЕЛ

Videsne, quis venit^[36]?

ОЛОФЕРН

Video et gaudeo^[37].

АРМАДО

Щастлива среща, миролюбиви хора!

ОЛОФЕРН

Quare^[38] „щаслива“ вместо „щастлива“?

АРМАДО

Казах, щастлива среща, миролюбиви хора!

ОЛОФЕРН

Нашето уважение, войнствени господине!

КОМАРЧЕТО

Промъкнали са се и двамата на някой словесен пир и са се натъпкали с трохите от него.

КРАТУН

Те от край време се хранят с думи от панерчетата за огризки. Чудя се как господарят ти още не те е изял по погрешка вместо някоя завъртяна дума, защото си цяла глава по-къс от „honorificabilitudinitatibus“^[39]! Човек може да те глътне като слива от ошав, без да се усети.

КОМАРЧЕТО

Мълчи, да чуем тяхната престрелка!

АРМАДО

Извинете, господине, не сте ли човек на книгата?

КОМАРЧЕТО

Да, да. Той учи момчетата по буквара... Какво ще се получи, ако напишем една след друга буквите „Б“ и „Е“ с ударение на „Е“-то?

ОЛОФЕРН

Фу! Pieritia^[40]! „БЕ“, разбира се! Само че не се нуждае от ударение.

КОМАРЧЕТО

А къде се е виждало „бе-е-е“ да не е малко ударено?... Ето колко му е науката!

ОЛОФЕРН

Quis? Quis^[41]? За кого намекаваш ти, съгласна буква?

КОМАРЧЕТО

Моля, не съм съгласен да ме обиждате за ръста ми. Щом съм буква, кажете: с какви букви започва и завършва вашето име?

ОЛОФЕРН

Започва с „О“ и завършва с „Н“.

КОМАРЧЕТО

Значи същите, с които започва и свършва онова, което вика „бе-е-е“ и носи ей такива рога?

АРМАДО

Кълна се в солната пяна на Средиземното море, великолепен удар, първокласен напад на остроумието! Раз-два-три и готово! Интелектът ми се възторгва пред такава духовитост! Сякаш от рог на изобилието!

КОМАРЧЕТО

Който рог също ще подаря на този старец, да си го носи вкъщи.

ОЛОФЕРН

И какво се получава от това?

КОМАРЧЕТО

Един стар рогоносец!

ОЛОФЕРН

Ти спориш по детски, отроче! Бягай, шибай пумпала си!

КОМАРЧЕТО

Заемете ми един рог, да си издялкам пумпал от него, и аз ще го шибам цял ден около позора ви, manu cita^[42].

Отрок със фърфалак
от рог на стар глупак!

КРАТУН

Ей, да имах на този свят само един грош, пак щях да ти го дам, да си купиш кифла! На, дръж тази гратификация, дето ми я даде твоят господар, ти, касичко за шеги, шушулко, пълна със смешки! Ех, да бях те правил аз, па макар и незаконно, щастлив татенце щях да бъда! Много ум имаш, както се казва, в капата!

ОЛОФЕРН

Мирише ми на развален латински. „Капата“ вместо „сарут“^[43]!

АРМАДО

Praeambula^[44]! Да се отстраним от невежеството! Кажете ми, не вие ли преподавате на младежта в учебното заведение навърх онази планина?

ОЛОФЕРН

По-точно, mons, хълм.

АРМАДО

Хълм, щом това ви доставя удоволствие.

ОЛОФЕРН

Там преподавам, sans question^[45].

АРМАДО

Уважаеми, кралят желае и възнамерява да приветствува принцесата в нейната палатка днес в отходната част на деня, която необобразованата гълпа именува „вечер“.

ОЛОФЕРН

Изразът „отходна част на деня“, великодушни месье, е напълно подходящ, подобаващ, съответстващ и прилягащ за вечерта. Наистина точно, удачно и сладкодумно казано, вярвайте ми!

АРМАДО

Уважаеми, кралят е благородник с любвеобилна душа и мой близък, бих казал, интимен приятел. Но стига за личните отношения!... „Моля те, остави церемониите!“ или „Сложи си шапката, моля ти се!“ — И това сред най-спешни и важни работи от държавно значение. Но достатъчно по този въпрос!... Защото трябва да ви кажа, че понякога негова светлост, честно слово, благоволява да се облекне на скромното ми рамо и дори, ето така, с царствените си пръсти да поусуче на шега моя космен израстък, сиреч mustachio. Но, боже мой, да оставим тази тема!... И не ви разправам басни. Негово

величество беше тъй добър да окаже особена чест на своя Армадо, в качеството му на воин и пътешественик, видял света. Но точка по това!... Главното, което имам да ви съобщя — като ви замоля за пълна тайна, е, че кралят поиска от мен да изнасям принцесата — милото пиленце! — с някаква приятна забава или представление, или зрелище, или гротеска, или илюминация. И тъй като разбрах, че свещеникът и вие, уважаеми, сте запознати с тези, така да се каже, ерупции на смеха или експлозии на радостта, реших да се обърна към вас, за да поискам съдействието ви.

ОЛОФЕРН

Господине, ще ѝ представите „Деветимата Херои“^[46]... Какво ще кажете, отче Натанаеле? Доколкото става реч за някакво забавление или развлечение, предназначено за принцесата в отходната част на деня, и доколкото, по волята на краля и на този доблестен, славен и образован благородник, се иска и нашето съдействие по тази част, аз смятам за най-подходящо да се представят „Деветимата Херои“.

НАТАНАЕЛ

А откъде ще намерим тук деветима достатъчно хероични да ги представят?

ОЛОФЕРН

Исус Навин^[47] ще поемете вие; Юда Макавей^[48] — аз или този смел благородник; този момък, при размерите на своето телосложение или корпуленция, ще подхожда за Помпей Велики^[49]. А пажът ще бъде Херкулес^[50].

АРМАДО

Моля за прошка, драгоценни, но тук има недоразумение. От него не може да се направи и палеца на въпросния херой; той е по-дребен от един чеп на боздугана му.

ОЛОФЕРН

Ще ме изслушате ли? Той ще представя Херкулес в люлката и цялата му роля ще се състои в удушването на една змия^[51]. Аз ще

съчиня специално извинение за случая.

КОМАРЧЕТО

Чудесна идея! Ако някой зрител рече да свири и съска, вие ще извикате: „Стискай, Херкулесе! Доудуши я тази змия!“ и така ще превърнете възмущението в одобрение. Не всеки може да измисля такава хитрост.

АРМАДО

А останалите херои?

ОЛОФЕРН

Аз мога да играя трима от тях!

КОМАРЧЕТО

О, трижди хероичен мъж!

АРМАДО

Да ви кажа ли нещо?

ОЛОФЕРН

Слушаме ви!

АРМАДО

Ако това не върви, ще представим някоя гротеска. Последвайте ме, моля ви се!

ОЛОФЕРН

Via^[52], почтени Пъне! Но ти не каза нито дума досега.

ПЪН

И нито дума не разбрах, господине.

ОЛОФЕРН

Allons! Ще те използваме и тебе!

ПЪН

Мога да изтанцувам нещо или да бия тъпана, та хероите да му тропнат един танц.

ОЛОФЕРН

Туй, Пъне драг, бе тъпо за твоя ум дори! Но бързо! Да се готвим за нашите игри!

Излизат.

[30] „Satis quid sufficit“ (лат.) — да се задоволяваме с необходимото! ↑

[31] „...Novi hominem tamquam te...“ (лат.) — познавам този човек, както зная теб. ↑

[32] Vocatur (лат.) — казват. ↑

[33] „...Ne intelligis, domine...“ (лат.) — не разбирате ли, господине? ↑

[34] „...Laus deo, bone intelligo!...“ (разв. лат.) — слава богу, добре разбирам. ↑

[35] Присциан — римски граматик (V в.н.е.). ↑

[36] „...Videsne quis venit...“ (лат.) — виждаш ли кой иде? ↑

[37] „...Video et gaudeo...“ (лат.) — виждам и се радвам. ↑

[38] Quare (лат.) — защо? ↑

[39] Honorificabilitudinitatibus (лат.) — изкуствено съставена дълга безсмислена дума. ↑

[40] Pueritia (лат.) — детинщина. ↑

[41] Quis? Quis? (лат.) — Какво? Какво? ↑

[42] Manu cita (лат.) — на бърза ръка. ↑

[43] Caput (лат.) — глава. ↑

[44] Praeambula (лат.) — отминавай! ↑

[45] Sans question (фр.) — безспорно. ↑

[46] „Деветимата херои“ — общо название, което включвало най-прочутите по Шекспирово време герои от библията, древността и рицарското Средновековие. ↑

[47] Исус Навин (библ.) — вожд на евреите, съборил според легендата със звука на тръбите си стените на града Йерихон и спрял слънцето, за да доведе до победа една от битките си. ↑

[48] Юда Макавей — вожд на евреите (II в. пр.н.е.), известен с военните си победи. ↑

[49] Помпей Велики — Кней Помпей, прочут римски пълководец (107–48 г. пр.н.е.). ↑

[50] Херкулес — главен герой от гръцката митология, извършил 12 подвига като удушването на Немейския лъв, умъртвяването на Лернейската хидра, надвиването на Критския бик и т.н. ↑

[51] „...удушването на една змия...“ (*мит.*) — според легендата Херкулес удушил в люлката си двете змии, изпратени му от Хера. ↑

[52] *Via!* (*итал.*) — Хайде! ↑

ВТОРА СЦЕНА

В парка.

Влизат Принцесата, Катерина, Розалина и Мария.

ПРИНЦЕСАТА

Ако подаръците тъй ваят,
преди да тръгнем, ще забогатеем.
Погледайте, какво ми праща Кралят —
камея тънка в кръг от диаманти.

РОЗАЛИНА

И нищо друго?

ПРИНЦЕСАТА

Малко ли е туй?
А има и прибавени към него
две страници римувана любов,
изписани до края, без полета,
и запечатани с печат от восък,
представящ образа на Купидон.

РОЗАЛИНА

Това хлапе пет хиляди години
не ще да порасте и продължава
да си играе с восък!

КАТЕРИНА

И със огън!
Бесилка за такива като него!

РОЗАЛИНА

Вий никога не ще дружите, ясно,
с убиеца на вашата сестра.

КАТЕРИНА

Да, той я стори болна, меланхолна
и тя издъхна. Жалко, ако беше
с характер лек и весел като вас,
би стигнала до внуци. Както вие
ще стигнете, по всяка вероятност —
по-леките по нрав са дълголетни.

РОЗАЛИНА

Таз дума „леки“ за какво намеква?

КАТЕРИНА

За болест, на която няма лек.

РОЗАЛИНА

Но леко май понасяте я вие?

КАТЕРИНА

Като по-лека на тегло от вас!

РОЗАЛИНА

Тогаз полека, да не натежите!

КАТЕРИНА

Да, често зарад вас ми става тежко.

РОЗАЛИНА

Тежко тогаз на бъдния ви мъж!

ПРИНЦЕСАТА

Дотук наравно. Майсторска игра!
Но вие също, мила Розалина,
получихте от някого подарък.
Какъв е той и кой ви го изпрати!

РОЗАЛИНА

Със хубостта ви ако бях дарена,
не би бил моят дар по-малко хубав
от вашия; но има стих и той.
Бирон го праща. Верен във размера,
да беше верен и по смисъл, всички
красавици във мен се биха сбрали.
Той прави ми такъв един портрет!...

ПРИНЦЕСАТА

Прилича ли ви?

РОЗАЛИНА

Доста разкрасен е,
макар да има прилика буквална.

ПРИНЦЕСАТА

Затуй ли, че сте черна като буква?

КАТЕРИНА

И то от тез, печатните, в буквара!

РОЗАЛИНА

А вий сте шрифт за празник в календара.
Червена цифра, като огън ярка,
и с толкоз многоточия от шарка!

ПРИНЦЕСАТА

Опазил бог! Но вий кажете, Кати,
Дюмен какъв подарък ви изпрати?

КАТЕРИНА

Таз ръкавица.

ПРИНЦЕСАТА

Как, една?

КАТЕРИНА

Не, две.

И с тях безбройно много стихове,
изплетени без капчица изкуство
от плоски мисли и фалшиво чувство.

МАРИЯ

На мен пък наниз прати ми Лонгвил
с писмо огромно във изискан стил.

ПРИНЦЕСАТА

А вие бихте предпочели, знам,
писмо по-малко с наниз по-голям?

МАРИЯ

Признавам си, че е така, мадам.

ПРИНЦЕСАТА

Умници сме, че смеем се над тях.

РОЗАЛИНА

А те — глупци, че плащат този смях.
Ако го впримча, докато сме тука,
Бирон на моята врата ще чука,
ще моли, проси, съчинява рими,
ще спазва правила непоклатими,
и горд ще е, че с него се гордея,
когато тайно аз ще му се смея,
задето станали сме без борба,
той — шут за мен, аз — негова съдба!

ПРИНЦЕСАТА

От всичките ни жертви най-загубен
това е образованият влюбен:
измътена от мъдрост, лудостта
цитира от класиците места,
умува тънко, святка с остроти
и няма начин да се укроти.

РОЗАЛИНА

Да, младият по-сдържано лудее
от учения, който пощръклее!

МАРИЯ

По-луд е и от лудия умника,
защото той, прихване ли го, вика
хиляда аргументи тежки, здрави,
беса си като мъдрост да представи.

Влиза Бойе.

ПРИНЦЕСАТА

Ха, ето го Бойе! Защо се смее?

БОЙЕ

Умрях от смях. Принцесата къде е?

ПРИНЦЕСАТА

Разказвайте!

БОЙЕ

Гответе се, мадам!
Пристига неприятелят насам!
На крак, девиси! Любовта напада
чрез хитрост, със упорство, от засада!
Езика си добре въоръжете
да срещнете напора на мъжете,
или във страх отстъпвайте веднага!

ПРИНЦЕСАТА

Във страх? Свети Денис^[53] ще ни помага
срещу свети Амур! Кой са те?
Какво за тях узнахте въобще?

БОЙЕ

Под сенчест явор в пладнето горещо
бях рекъл да си дремна малко нещо,
когато, без за моя сън да пита,
Наварецът със цялата си свита
довтаса там. Превърнал се на слух,
от хрусталака ясно аз ги чух
как те се наговаряха, след час
да се явят маскирани пред вас.
Избраха едно пажче дяволито,
да изрече тез стихове, които
ще ги представят, и един след друг
го учеха, като яви се тук,
какво да каже и какво да прави,
и страх ги беше, то да не забрави
словата си пред вас, „защото там —
тъй, честна дума, каза кралят сам, —
ще видиш ангел, но не се плаши!“ —
А онова, засмяно до уши —
„От ангелите — вика, — нямам страх.
Виж дяволките, да не е от тях?...“ —
Онези, сякаш чакаха туй само,
почти му счупиха едното рамо
от тупане и кряскаха „Кураж!“,
макар че и така тоз техен паж
съвсем не бе страхлив; и тоя длани
потриваше със клетва, че от лани
не помнел толкоз весела забава;
друг викаше: „Каквото ще да става,
ще го направим!“; трети щракна с пръст,
пищейки: „Чудо!“; а един, чевръст,
се врътна тъй, че плъосна на земята;
подир което всеки се замята
и затъркаля, докато накрая
пороят сълзи не удави тая
невероятна оргия от смях!...

ПРИНЦЕСАТА

И значи скоро ще се видим с тях?

БОЙЕ

Сега, сега! Ще бъдат предрешени
като московци. И при туй решени
сред танци нежни и беседи леки
в любов да се признаят, като всеки
успее да познае своята мила —
макар лице зад маска да е скрила —
по дара, който пратил ѝ е той!

ПРИНЦЕСАТА

Добре тогаз! Гответе се за бой!
Да се маскираме четирите
и колкото да ни задирят те,
не ще им позволим дори за миг
да хвърлят поглед върху нечий лик!
Вземете, Розалина, таз камей —
и подлъжете краля им със нея;
а своя вит браслет ми дайте вие —
Бирон около мен да се увие;
вие двете повторете таз измама
и също разменете своите двама!

РОЗАЛИНА

На видно място нека ги поставим!

КАТЕРИНА

Съгласна, но не знам: защо го правим?

ПРИНЦЕСАТА

Защото няма да е зле на тях
да върнем зъб за зъб и смях за смях:
ако четирмата разтворят днес
душите си с неправилен адрес,
когато срещнем ги с лица открити,

ще паднат подигравки знаменити!

РОЗАЛИНА

А да танцуваме ли, щом ни канят?

ПРИНЦЕСАТА

Не, даже до земята да се кланят;
и техните заучени слова
ще слушаме, извърнали глава.

БОЙЕ

Но тъй поклонникът могъл би даже
да се отчае и да се откаже!

ПРИНЦЕСАТА

Затуй го правим и ще е добре
провалът му и другите да спре.
Не е ли туй примамлива задача:
да подиграеш тъй подигравача,
че той след миг учуден да се види,
убит от своите собствени обиди?
Мъже, дошли да нанесете рани,
сами ще си вървите подиграни!

Тръбен звук.

БОЙЕ

Маскирайте се! Маските пристигат!

Дамите си поставят маски.

Влизат: Негри с тръби; Комарчето със свитък; Кралят, Бирон, Лонгвил и Дюмен в руски дрехи и с маски.

КОМАРЧЕТО

„О, перли най-безценни на света...“

БИРОН (*настрани*)

Но по-евтини от маските на тях!

КОМАРЧЕТО

„...на нас дарили своя царствен...

Дамите му обръщат гръб.

...гръб...“

БИРОН

„Взор“, глупако, „взор“!

КОМАРЧЕТО

„...на вас дарили своя царствен взор,
достатъчно...“

БОЙЕ

И предостатъчно дори!

КОМАРЧЕТО

„...достатъчно вий своята красота
сте крали...“

БИРОН

„Крили“, простако!

КОМАРЧЕТО

„...сте крили от свободния простак!...“

БИРОН

„Простор“, „простор“!

БОЙЕ

Защо? „Простак“ му лягаше добре.

КОМАРЧЕТО

Обърках се, защото те не слушат!

БИРОН

Това ли беше дарбата ти? Марш!

Комарчето излиза.

РОЗАЛИНА

Какво желаят тези чужденци?
Попитайте, Бойе! Ако говорят
на нашия език, един да каже:
как можем да им бъдем тук полезни?

БОЙЕ

Какво желаете от нейна милост?

БИРОН

О, само мир и прием, нищо друго.

РОЗАЛИНА

Какво желаят?

БОЙЕ

Казват: мир и прием.

РОЗАЛИНА

Приехме ги, да си вървят със мир!

БОЙЕ

Приети бяхте — тръгвайте си с мир!

КРАЛЯТ

Но ний измерихме безбройни мили
две мили думи с тях да разменим!

БОЙЕ

Били измерили безбройни мили,
две мили думи с вас да разменят.

РОЗАЛИНА

Тогаз да бъдат мили и ни кажат:
във всяка миля колко метра има?

БОЙЕ

Принцесата би искала да знае:
във всяка миля колко метра има?

БИРОН

Кажете й, че мерихме ги ние
във морни крачки.

БОЙЕ

Тя сама ви чува.

РОЗАЛИНА

А колко морни крачки преброихте
във всякоя от тези морни мили?

БИРОН

За вас което е, не се брои!
Дългът ни е към вас така безкраен,
че плащаме го, без да правим сметки.
Като езичници боготворим ви:
благоволете да ни осветите
със слънцето на своето лице!

РОЗАЛИНА

Не, то луна е и със образ плах
във облаци.

КРАЛЯТ

Завиждам аз на тях,

че близко са до светлия ви лик.
Луна, звезди, махнете ги за миг,
та всяка своя лъч да отрази
във влагата на нашите сълзи!

РОЗАЛИНА

Молба въздушна, от поет родена:
луната, при това и отразена!

КРАЛЯТ

Щом туй молба въздушна на поет е,
вий, земна, земен танц ми подарете!

РОЗАЛИНА

Свирачи!...

Музика.

Друг път! Бавихте се час!
Като луна изменчива съм аз!

КРАЛЯТ

Луна, защо в миг хрумване такова?

РОЗАЛИНА

Бях „пълна“ току-що, сега съм „нова“.

КРАЛЯТ

Щом вий луна сте — аз съм лунатик.
Последвайте тез тактове за миг!

РОЗАЛИНА

Добре, но само със ухо, така.

КРАЛЯТ

Защо с ухо — не може ли с крака?

РОЗАЛИНА

Не искам да обиждам чуждестранни —
подавам ви ръка, но не за танци.

КРАЛЯТ

Защо ми я подавате тогаз?

РОЗАЛИНА

За да си вземем сбогом двама с вас.
Един поклон и танцът ни завърши.

КРАЛЯТ

Недейте го прекъсва толкоз бърже!

РОЗАЛИНА

Не, повече на никаква цена.

КРАЛЯТ

На никаква?

РОЗАЛИНА

Е, само на една!

КРАЛЯТ

Кажете я!

РОЗАЛИНА

Оттеглянето ваше.

КРАЛЯТ

Но туй не е цена — това шантаж е!

РОЗАЛИНА

Защо тогава да хабим слова?
На вас поклон, на маската ви — два!

КРАЛЯТ

Щом танц не щете, разговор поне!

РОЗАЛИНА

Но настрани!

КРАЛЯТ

Че кой е казал „не“?

Отдалечават се, като разговарят.

БИРОН

Две думи сладки ми изговори!

ПРИНЦЕСАТА

Мед, захар, нар — дори не две, а три!

БИРОН

А ти към тях си прибави веднага
и други три: сироп, ликьор, малага.
Шестица общо — три на двата зара!

ПРИНЦЕСАТА

Комара си играйте на пазара!

БИРОН

Две думи само!

ПРИНЦЕСАТА

Ако бъдат кратки!

БИРОН

Ах, жлъчката ми!

ПРИНЦЕСАТА

Подир толкоз сладки!

Отдалечават се, като разговарят.

ДЮМЕН

Там две слова да разменим в секрет!

МАРИЯ

Не, тук! И дайте своето по-напред!

ДЮМЕН

Красавицо!...

МАРИЯ

„Красавецо“. — С това
сме разменили двете си слова.

ДЮМЕН

Не, нека още разменим, които
да бъдат повечко и по на скрито!

Отдалечават се, като разговарят.

КАТЕРИНА

Таз ваша маска няма май език?

ЛОНГВИЛ

Да, без език е.

КАТЕРИНА

А защо, кажете?

ЛОНГВИЛ

Защото зная, че при нужда в миг
един от своите два ще ми дадете.

КАТЕРИНА

От моите ли? Познавате се зле —
език на вас ви трябва от теле.

ЛОНГВИЛ

Кой, аз — теле?

КАТЕРИНА

Вий казахте го пръв,
но скоро ще сте вол, и то какъв!...

ЛОНГВИЛ

От днеска вече слагате рога?
Тоз символ сам набоде ви сега!

КАТЕРИНА

Дали ще е син вол или зелен,
щом вол е той, рогат ще е от мен!

ЛОНГВИЛ

Но аз съм бик, не вол! Благоволетете
един интимен миг да ми дадете!

КАТЕРИНА

Добре, но моля ви, мучете ниско —
месарят може да е нейде близко!

Отдалечават се, като разговарят.

БОЙЕ

Езикът на тез весели жени е
звънтящ и остър като нов бръснач —
той може в миг смеха ти да убие
и даже да те доведе до плач;
като че ли снабдени със криле,
изтънчените им и бързи думи
целта си поразяват не по-зле

от всякакви стрели или куршуми!

РОЗАЛИНА

Ни слово повече! Девойки, край!

БИРОН

Ама добре ни наредиха май!

КРАЛЯТ

Довиждане, умници набедени!

ПРИНЦЕСАТА

Прощавайте, московци заледени!

Кралят и Свитата му излизат.

А уж били в ухажването вещи!
Какво излезе? Кралят им, и той...

БОЙЕ

Вий духнахте ги просто като свещи!

РОЗАЛИНА

Защото умовете им са в лой —
такива мудни-мудни, тлъсти-тлъсти!
Нещастници! Това било мъже!

ПРИНЦЕСАТА

Боя се, че със треперящи пръсти
сега си правят примки от въже
или поне позора си под маска
ще крият, щом се мярнат пак насам.

РОЗАЛИНА

Накрая кралят плачеше за ласка!

ПРИНЦЕСАТА

Бирон пък се владееше едвам!

МАРИЯ

А пък Дюмен постави своята сабя
на моите услуги, но уви!...

КАТЕРИНА

А мен Лонгвил ме обвини, че грабя
душите мъжки и ми заяви,
че съм го заразила като...

ПРИНЦЕСАТА

...чума?

КАТЕРИНА

Да, точно тъй.

ПРИНЦЕСАТА

Далеч от моя праг!

РОЗАЛИНА

По-тънък ум ще срещнеш, честна дума,
под шапката на първия чирак!
Все пак в любов към мен призна се краля!

ПРИНЦЕСАТА

А пък Бирон пред мен коленичи!

КАТЕРИНА

Лонгвил за мен звездите вече сваля!

МАРИЯ

Дюмен от мен пък не свали очи!

БОЙЕ

Тогава подир малко, честно слово,

те без костюми тук ще са отново.
Честта в мъжете сила е могъща
и много трудно срам такъв преглъща.

ПРИНЦЕСАТА

Ще дойдат, мислите?

БОЙЕ

И още как!

Накуцващи, но радостни все пак.
Затуй подаръците си върнете
и всякоя да цъфне като цвете!

ПРИНЦЕСАТА

„Да цъфнем“? Как да ви разбирам аз?

БОЙЕ

О, мисълта на образа е таз,
че дамата закрыта в грозна маска
прилична е на розата дамаска,
но чийто цвят във пъпка още свит е,
така че маски вие щом свалите,
ще цъфнете.

ПРИНЦЕСАТА

Добре, но я кажете:
какво да сторим, дойдат ли мъжете?

РОЗАЛИНА

Мадам, предлагам с хитроумни думи,
тъй както ги поднасяхме в костюми,
и без костюми да ги поднесем,
оплаквайки им се от тез съвсем
безвкусни и безформени глупаци,
които в смешни дрехи на руснаци
със плосък пролог и обноски прости
дошли са ни, маскирани, на гости.

БОЙЕ

Ловците ще са тук след две минути!

ПРИНЦЕСАТА

Към шатрите тогаз като кошути!

Принцесата, Розалина, Катерина и Мария излизат.

Влизат Кралят, Бирон, Лонгвил и Дюмен, всички в обикновени дрехи.

КРАЛЯТ

Здравейте, благородни господине!
Дали е тука вашата принцеса?

БОЙЕ

Почива в своя шатър, ваша светлост.
Какво ще наредите да ѝ кажа?

КРАЛЯТ

Че кралят чака, тя да го приеме.

БОЙЕ

Той няма да я чака дълго време.

Излиза.

БИРОН

Туй гълъбче оттук-оттам кълве
зрънцата ум от чужди умове,
за да изглежда кавалер галантен.
На остроти търговец амбулантен,
по празненства, събори и пазари
той винаги успява да превари
със викане и самохвалство щедро
нас, дето ум продаваме на едро!
Женкар изтънчен! Ако бе Адам,

той първи Ева съблазнил би сам!
О, знам го този франт съвсем добре,
когато със изгънато кутре
повдига чашка или взима вид,
че тъй е уморено-духовит,
та чак не му се разговаря вече!
Как праща с длан целувки отдалече,
тоз празен папагал на етикета!
И как му трепка сладостно фалцета,
запее ли! Салонният герой!
Дори барбут като играе, той
ругае заровете деликатно!
На стъпалата даже е приятно,
щом слиза той, танцувайки по тях!
А дай му само поводи за смях,
на показ ще извади зъби бели
като че ли от китови банели!
Крал в дамските сърца е бил и е
единствен медногласният Бойе!

КРАЛЯТ

Дано без глас остане и без звук —
той пажа ни обърка, а не друг!

Влизат Принцесата, въведена от Бойе, Розалина, Мария, Катерина и Свита.

БИРОН

Пристигат! Ах, галантности добри,
как този господин ви позори!

КРАЛЯТ

Поклон пред вас, принцесо! О, здравейте!

ПРИНЦЕСАТА

Да оздравявам? Аз и тъй съм здрава!

КРАЛЯТ

Речта ми да обръщате недейте!

ПРИНЦЕСАТА

Но тя самичка поводи ми дава!

КРАЛЯТ

Дойдох да ви поканя във двореца.
Удостоете таз молба, за бога!

ПРИНЦЕСАТА

„За бога“ ли, когато пред Твореца
потъпквате вий клетвата си строга?

КРАЛЯТ

Нима от таз, която ме застави
да съгреша, ще бъда аз наказан?

ПРИНЦЕСАТА

Вината е, кралю, във слабостта ви,
не в силата на моята съблазън!
Зарад честта си, от снега по-чиста,
не ще приема вашата покана:
ще изтърпя докрай несгоди триста,
но гостенка не мога да ви стана.
И как могла бих, щом заради мен
тъй строг обет ще бъде нарушен!

КРАЛЯТ

Но вий живяхте в неудобство жалко
и сигурно умрели сте от скука!

ПРИНЦЕСАТА

О, не! Напротив! Само преди малко
московците си тръгнаха оттука.

КРАЛЯТ

Какви московци?

ПРИНЦЕСАТА

О, едни такива,
със ум изтънчен и със външност ярка!

РОЗАЛИНА

Мадам, недейте истината скрива!...
Не, ваша светлост, мойта господарка
на протокола ви се е поддала
и хвали с незаслужена похвала
четирмата, които в руски дрехи
тук бяха, без особени успехи
да завоюват. Бавиха се час,
а пък през този час не помня аз
поне една находка да им хрумна,
не остроумна, ами просто умна!
Тук-там усетих мозък в тях да има,
но беше той един за четирима!

БИРОН

Госпожице, смутил ги е умът ви.
Пред вас и образованият брътви
нелепости. Ний знаем, че ако
се вгледа и най-зоркото око
в окото на небето, губи зрак
и мигновено се потапя в мрак;
тъй точно стават в светлината ваша
умника — тъп и беден — богаташа!

РОЗАЛИНА

Тогава вий сте умен и богат...

БИРОН

...щом виждам ви се нищ и глуповат?

РОЗАЛИНА

Да ми крадете мислите не бива,
макар че тази много ви отива.

БИРОН

Със себе си ще ви я заплатя.

РОЗАЛИНА

И с глупостта си?

БИРОН

Щом ви трябва тя!

РОЗАЛИНА

Коя от тези маски бяхте вие?

БИРОН

Как маска? Каква маска? Где? Кога?

РОЗАЛИНА

Такава! Между тези! Тук! Сега!
Която под муцуната игрива
е трябвало по-смешен лик да скрива.

КРАЛЯТ

Загазихме! Сега ще ни разсипят!

ДЮМЕН

Да заявим, че е било шега!

ПРИНЦЕСАТА

Кралю, какво ви стана? Вий сте бледен!

РОЗАЛИНА

Вода! Припада! Туй е морска болест —
нали е плавал от Русия чак!

БИРОН

За клетвата престъпена небето
изпраща на виновниците мор!
Госпожице, признавам всичко! Ето,
убийте ме, покрийте ме с позор,
горете ме на иронични клади,
разстрелвайте ме с присмехулна реч —
от днес нататък в руски маскаради
пред вас не ще се проявявам веч;
не ще ви пращам пъргави хлапета,
ни жарки думи върху хладен лист,
и да върви по дявола сонета,
подслушан от крайпътния арфист!
Далеч от мен тез думи пъстроцветни,
тез тънкости, тез фрази от тафта,
издули ме като мухите летни
със ларви от смъдяща суета!
Слова, надиплени на двајсет ката,
хиперболи, развити до безкрай!
В таз бяла ръкавица (за ръката,
дали е толкоз бяла, господ знай!)
кълна се тук, че чувството голямо,
което ме издъно облада,
от този миг ще се изказва само
с конопни „не“ и шаячени „да“.
И, а ргорос, да почнем с вас направо:
хей, моме, знай, че ми харесваш здраво!

РОЗАЛИНА

Без „а ргорос“ не е ли по-добре?

БИРОН

Таз моя лека болест ще замре,
ала на тези тук, не ще и дума,
би трябвало да сложим надпис „Чума!“,
защото заразени са, личи,
от чудните ви чумави очи!
Да, да, и вий не се мислете здрави,

щом носите й външните прояви!

ПРИНЦЕСАТА

Но тези прояви са ни дар от вас!

БИРОН

Да дирим заедно лека тогаз!

РОЗАЛИНА

Но вий не сте засегнати, изглежда.

БИРОН

Кой, ние? Ний сме болни без надежда!

РОЗАЛИНА

Преструвки! Вие нямате и треска!

БИРОН

Защото сме в агония от днеска!

РОЗАЛИНА

Агония, а гоните забави!

БИРОН

Не, с вас човек не може да се справи!

КРАЛЯТ

Как своя срам да изличим, мадам?

ПРИНЦЕСАТА

С признание. Не бяхте ли вий сам участник в маскарада?

КРАЛЯТ

Бях, уви!

ПРИНЦЕСАТА

А помните ли как се той разви?

КРАЛЯТ

О, да!

ПРИНЦЕСАТА

Тогаз кажете без измама:
какво прошепнахте на своята дама?

КРАЛЯТ

Че е за мен съкровище богато
и звезден лъч сред черни кръгозори!...

ПРИНЦЕСАТА

Но вий ще я отблъснете, когато
тя тази реч рече да ви повтори?

КРАЛЯТ

Кълна се, не!

ПРИНЦЕСАТА

Знам тези клетви ваши —
една престъпил, втора ви не плаши!

КРАЛЯТ

Презрете ме, ако престъпя таз!

ПРИНЦЕСАТА

Добре тогава! Нека бог е с вас!
Кажете, Розалина, туй, което
ви каза тоз московец на ушлето!

РОЗАЛИНА

Той каза, че звезда не знаел друга,
че неговата страст била море,
че щял да ме получи за съпруга
или със мойто име да умре!

ПРИНЦЕСАТА

Блазе ви, мила! Щом като е крал,
не е възможно с вас да е играл!

КРАЛЯТ

Кълна ви се, толкова нещо няма!
Дори не съм говорил с тази дама!

РОЗАЛИНА

Не сте говорил? Този пръстен тук
навярно подарен ми е от друг?

КРАЛЯТ

Принцесо, вам го дадох, не на нея —
познах ви аз по своята камея!

ПРИНЦЕСАТА

Но вашата камея украси
на маскарада нейните коси,
а рицарят Бирон ухажва мен
и ми дари тоз бисер скъпоцен.
Той иска може би да си го вземе?

БИРОН

Ни него, нито вас! Ей, хитро племе!
Разбрах! Четворката им е узнала
за нашата шега със карнавала
и е намислила обратен трик:
там някой техен подслушван, мазник,
набръчкан от усмивки сплетник стар,
презрян лакей, бърборко и клюкар,
на който дай му с хитрости такива
сучаещите дами да размива,
издал ни е! И те зад маска скрили
лицата си, нарочно са сменили
украсите си, тъй че всеки тук

ухажвал е любимата на друг.
И ето ни потъпкали обет
в тъй кратко време два пъти подред,
съзнателно и не...

Към Бойе.

Момент, не сте ли
вий, който би могъл да ни постеле
така добре? Кой винаги се мярка
край нейна милост в шатрата, във парка,
и гледа я в устата, и се кланя,
и мило я от огъня засланя?
Женкар, объркал целия ни план,
на теб ти трябва фуста за саван!
Недей! Не ме пронизвай тъй сурово
с тоз поглед като шпага от олово!

БОЙЕ

Я, виж го, как препуска, как намира!

БИРОН

А вие май готов сте за турнира?

Влиза Кратун.

Здравей, мислителю!... От мен да мине!...
Навреме от двубоя ни отвлече.

КРАТУН

За тримата херои, господине,
дали ще кажете да почнат вече?

БИРОН

Нима са само толкоз?

КРАТУН

Не, повече ги има,
но тъй решихме: всеки да се нагърби с трима.

БИРОН

А три по три е девет.

КРАТУН

Не беше май така.
Ще извините много, че смятам на ръка...
Не можете ни метна... Ний знаем: три по три е... тук слагам
три, две махам... едно ще се изтрие...

БИРОН

И не излиза девет?

КРАТУН

Ще прощавате, господине, но ние не сме чак толкоз прости.
Ха да не знаем как стават действията на размножението!

БИРОН

Винаги съм мислил, че три по три правят девет.

КРАТУН

Да благодарите на бога, че не си вадите хляба със смятане!

БИРОН

Е, колко прави тогава?

КРАТУН

Колко прави, това артистите, тези, значи, дето ще
представят, те ще ви го покажат. За мен, ако питате, те ми казаха, че
съм бил много съответен за ролята на оня, как беше, Помпон Велики,
ако сте чували.

БИРОН

Значи и ти ще бъдеш херой?

КРАТУН

Те така ми казаха: „Ти, Кратуне, ще бъдеш Помпон Велики.“
Колко му е величието, кой го знае, но трябва да го представлявам.

БИРОН

Добре! Дори отлично! Гответе се тогаз!

КРАТУН

Разбрано, господине. Разчитайте на нас!

Излиза.

КРАЛЯТ

Бирон, не ги канете! Набрахме срам веднъж!

БИРОН

Кралю, недейте! Мокър не се бои от дъжд.
Добре ще е да видим как с трясък се проваля
и втора една трупа след трупата на Краля.

КРАЛЯТ

Да си отиват, казах!

ПРИНЦЕСАТА

Позволете

на дамите да властват над кралете:
за мене най-добра е таз забава,
която без да знае, забавлява
с това, че от усърдие голямо
едно голямо нищо ражда само.

БИРОН

Не знам, кралю, но през ума ми мина,
че туй е камък в нашата градина!

Влиза Армадо.

АРМАДО

Помазанико божи, умолявам те да ме удостоиш с царствения си дъх в количество, достатъчно за произнасянето на две само думи!

Разговаря настрани с Краля и му връчва лист хартия.

ПРИНЦЕСАТА

Дали този човек се моли богу?

БИРОН

Защо питате, мадам?

ПРИНЦЕСАТА

Защото не говори като създание божие.

АРМАДО

Точно така, мой високоуважаеми, прекраснейши и свръхсладостни повелителю! Защото учителят е извънредно причудлив по нрав и свръхсуетен, свръхсуетен! Но ние ще се доверим на, както се казва, *la fortuna delia guerra*^[54]. Нека ми бъде разрешено да пожелаю душевно спокойствие на царствената ви двойка!

Излиза.

КРАЛЯТ

Ще имаме, изглежда, чудесен набор от херои. Този приятел ще представя Хектора Троянски, пажчето му щяло да бъде Херкулес, селякът — Помпей Велики, свещеникът — Александър Македонски, а учителят — Юда Макавей.

Щом тези четирима изгледаме подред,
те щели да представят останалите пет.

БИРОН

Но вие изброихте пет хероя!

КРАЛЯТ

Не е така. Вий бъркате във броя.

БИРОН

Педантът, самохвалкото, отецът, глупакът и хлапето!
Такваз ръка от карти е просто без цена —
не съм видял подобна от много времена!

КРАЛЯТ

И ето ги, пристигат с разперени платна!

Влиза Кратун, облечен като Помпей.

КРАТУН

„Помпей съм аз...“

БИРОН

И то непогрешим!

КРАТУН

„Помпей съм аз...“

Пада.

БОЙЕ

Преклонящ се пред Рим!

БИРОН

Добре го казахте! Ще се сдобрим.

КРАТУН

„Помпей съм аз,
със част такваз...“

ДЮМЕН

„Чест“! Не „част“!

КРАТУН

Вярно, „със чест“, тъй беше.

„Помпей съм аз,

със чест такваз,

че ми «велики» викат;

щом види мен,

врагът смутен

в миг глътва си езикът,

но на една

такваз жена

пленен от красотата,

аз сам разбит,

полагам щит

на нея под краката!“

Сега, ваша милост, кажете едно „благодаря, Помпей!“ и си отивам.

ПРИНЦЕСАТА

На великия Помпей велика благодарност!

КРАТУН

Толкоз чак не заслужавам, но иначе, мисля, екстра го изкарах. Само дето посбърках там за частта му.

БИРОН

Залагам си шапката, че Помпей ще бие всички останали!

Влиза отец Натанаел в ролята на Александър Велики.

НАТАНАЕЛ

„По цялата вселена бях нявга знаменит

като завоевател и укротител конски^[55]

и ясно е от герба на медния ми щит,

че аз съм Александър, по прякор Македонски!“

БОЙЕ

Той бил е с крива шия, а твоята е права!

БИРОН

Освен това той трябва лъх чуден да издава!

ПРИНЦЕСАТА

Аз слушам, Александре... Недейте го смущава!

НАТАНАЕЛ

„По цялата вселена бях нявга знаменит...“

БОЙЕ

Да, този факт ний вече го имаме предвид.

БИРОН

Помпей Велики!

КРАТУН

Ей ме, господине! Той същият или Кратун, както ме знаят!

БИРОН

Изведи го този завоевател! Това ми било Александър!

КРАТУН

Отче, отче, вие компроментирахте Александър Завоевателя! Сега затова ще го изскубят от всички вехти завеси. А лъва, дето клечи на герба му и си размахва токмака, ще го дадат на Аякса или на някой от тези, дето с по-як са, та той да бъде деветият херой. Завоевател, пък две приказки не може да каже! Хайде, Александре! Много се изложи, братко!

Отец Натанаел се отдръпва.

Горкичкият! На, гледайте го: иначе добър човек, кротък, копче не можеш му каза, ама на, лесно се смущава! И като съсед е добър, и на кегли е майстор, ама за Александър — сами видяхте! — не го бива и това си е!... Но идат други херои, те ще оправят драматургията.

ПРИНЦЕСАТА

Помпей, моля ти се, стой настрана!

Влизат Олоферн и Комарчето в ролите на Юда Макавей и Херкулес.

ОЛОФЕРН

„Това е Херкулес като дете —
ще го узнай след tempore^[56] земята,
но с тези свои manus-и двете
удушва вече в люлката змията.
Понеже той е рует малолетен,
аз, ergo, съм му dictator съответен...“
Изтегляй се при exit-а с достойнство!

Комарчето се отдръпва.

„Аз Юда съм...“

ДЮМЕН

Юда? И таз добра!

ОЛОФЕРН

Но не Искаротски^[57], господине!
„Аз Юда съм, наречен Макавей...“

ДЮМЕН

Нали си Юда, значи си злодей!

БИРОН

О, целуващ предател! И как си се изюдил така?

ОЛОФЕРН

„Аз Юда съм...“

ДЮМЕН

Значи от рождение? Толкова по-зле за теб!

ОЛОФЕРН

Но какво желаете, господине?

БОЙЕ

Да видим как Юда ще увисне на дървото.

ОЛОФЕРН

Покажете ми вие първо как става тази работа!

БИРОН

При нея няма първо-второ. Веднъж, ако ти покажем, свършено е с теб!

ОЛОФЕРН

Духовити сте, но едва ли ще излезете наглава с мен!

БИРОН

Защото изобщо нямаш глава.

ОЛОФЕРН

А това какво е?

БОЙЕ

Това? Главуняк на китара!

ДЮМЕН

Топче на фуркет!

БИРОН

Черепче от пръстен!

ЛОНГВИЛ

Мутра от римска монета!

БОЙЕ

Ръкохватка на меч!

ДЮМЕН

Тапа за барутница!

БИРОН

Свети Георги от брошка!

ДЮМЕН

И то от тези, оловните!

БИРОН

Дето ги носят на шапките си панаирските зъбари... Сега продължавай — изяснихме ти кой си!

ОЛОФЕРН

Напротив, мисълта ми се замъти!

БИРОН

Защо? Сравнихме те, и толкоз пъти!

ОЛОФЕРН

Да, да, сравнихте ме, но със земята!

БИРОН

Как? Теб да погребем във почва свята?

БОЙЕ

Ти ще висиш, додето клонът върже!

БИРОН

А тез смоковници не връзват бърже!

ДЮМЕН

Какво тук още искаш, Искарите?

БИРОН

Да го изхвърлим като мръсно коте!

ОЛОФЕРН

Не е достойно, не, не е човешко
да ни посрещате по този начин!

Отдръпва се.

БОЙЕ

„Тъй каза той, като въздъхна тежко
и се оттегли оскърбен и мрачен.“

ПРИНЦЕСАТА

Измъчиха те, бедни Макавей!

Влиза Армадо в ролята на Хектор.

БИРОН

Ахиле^[58], крий се, Хектор се явява!

ДЮМЕН

Сега ще бъде главната забава!

КРАЛЯТ

Хектор е просто слабак пред този гигант!

БОЙЕ

Но дали е Хектор наистина?

ДЮМЕН

Не вярвам Хектор да е бил толкоз добре сложен в тялото.

ЛОНГВИЛ

Но този пък не е много сложен в главата.

ДЮМЕН

Просто е удивителен!

БОЙЕ

Или удивително прост?

БИРОН

Много му са дебели прасците. Не ще да е Хектор.

ДЮМЕН

Той е велик художник — гледайте само какви мутри майстори!

АРМАДО

„Копиеносний Марс изпрати в дар на Троя...“

ДЮМЕН

Едно варакосано орехче!

БИРОН

Не, лимон!

ЛОНГВИЛ

Набоден с карамфил!

ДЮМЕН

И вързан с панделка!

АРМАДО

Тихо!

„Копиеносний Марс изпрати в дар на Троя
най-хубавия цвят от доблестта роден:
от своя шатър той щом хвърли се във боя

върти двуострий меч понявга целий ден.
И този цвят съм аз...“

ДЮМЕН

От мента!

ЛОНГВИЛ

От кандилка!

АРМАДО

Благородний Лонгвил, завържете — моля — езика си!

ЛОНГВИЛ

Напротив, трябва да го отвържа, за да догони вашия Хектор.

ДЮМЕН

Аз имах един Хектор, бърз като стрела. Отличен хрът.

АРМАДО

Достославният херой отдавна е прах. Уважаеми млади хора, не сквернете паметта на покойника! Приживе той беше мъж!... Но аз продължавам текста си. Очарователна принцесо, бъдете тъй благосклонна да насочите към мен вниманието на царствения си слух!

Бирон шепне на Кратун.

ПРИНЦЕСАТА

Говори, храбрий ми Хекторе! Слушаме те с удоволствие.

АРМАДО

Боготворя пантофката на ваше сладостно височество.

БОЙЕ

Сега пък боготвори краката на височеството.

ДЮМЕН

Защото не смее да си постави по-височка цел.

АРМАДО

„И този цвят съм аз, надминал Ханибал^[59]“...

КРАТУН

Не знам коя си минал и какво си я правил, но момичето вече от два месеца...

АРМАДО

Какво намекваш ти?

КРАТУН

Аз не намеквам, ами на нея ѝ е бил мек ангелът. Ако не се окажеш честен троянец, спукана ѝ е работата. Детето вече ѝ шавало в корема. И ти си ѝ го направил!

АРМАДО

Ти ме деграндираш, глупако, в присъствието на толкоз високопоставени? Ще да те убия!

КРАТУН

И тогава Хектор ще получи един бой с пръчки, задето е надул Жакнета, и едно бесило — задето е убил Помпета!

ДЮМЕН

О, несравнени Помпей!

БОЙЕ

О, великолепни Помпей!

БИРОН

О, по-велики от великия Помпей! Помпей най-свръхвелики!

ДЮМЕН

Хектор трепери!

БИРОН

Помпей се разяри! Богини на раздора, хайде! Дръж, Помпей!

ДЮМЕН

Хектор — с-с-с! Той ще го извика на двубой!

БИРОН

Дори да има кръв само колкото да нахрани бълха!

АРМАДО

Кълна се в Родоския колос^[60], извиквам те на двубой!

КРАТУН

Добре, ти се кълни в кола си, а пък аз ще те утрепя с меча си! И няма нужда от двубой, един само бой като ти хвърля, стига ти!...
Дайте ми оръжието!

ДЮМЕН

Място за разгневените херои!

КРАТУН

Аз мога и само по риза!

ДЮМЕН

О, неустрашими Помпей!

КОМАРЧЕТО

Господарю, дайте да ви разкопчея доспехите! Помпей се е съблякъл. Няма как, иначе ще си загубите репутацията!

АРМАДО

Дами и рицари, моля за извинение, но аз не мога да се бия по риза!

ДЮМЕН

Помпей ви предизвиква! Как ще му откажете!

АРМАДО

Като нищо, кълна се в небето!

БИРОН

И с какво право? Как можете?

АРМАДО

Мога, защото голата истина е, че съм гол под горните си дрехи. Ходя така за покаяние.

КОМАРЧЕТО

Той не лъже, господа! Това покаяние му бе наложено от Рим поради пълна липса на долни дрехи. Честна дума, той няма под облеклото си нищо друго освен една кухненска пачавра — любовен дар от Жакнета, който той носи до сърцето си!

Влиза Меркаде.

МЕРКАДЕ

Привет, мадам!

ПРИНЦЕСАТА

Здравейте, Меркаде,
макар и веселбата ни прекъснал!

МЕРКАДЕ

Дълбоко съжалявам, но вестта,
която нося, е ужасно скръбна:
баща ви, кралят...

ПРИНЦЕСАТА

Е починал? Боже!

МЕРКАДЕ

Към туй аз нямам нищо да прибавя.

БИРОН

Херои, въвн от сцената смрачена!

АРМАДО

Що се отнася до мен, от нея, напротив, ми просветна.
Зърнах лъча на истината през дупчицата на чуждото мнение и ще
постъпя както подобава на честен воин.

Хероите излизат.

КРАЛЯТ

Принцесо, как се чувствате?

ПРИНЦЕСАТА

Бойе,
разпоредете се! Таз вечер тръгвам.

КРАЛЯТ

Недейте! Аз ви моля, останете!

ПРИНЦЕСАТА

Не мога, съжалявам. Господа,
благодаря ви за добрия прием.
Душата ми, внезапно нажалена,
надява се, че разумът във вас
ще ни прости за волните насмешки —
ако в беседата били сме дръзки,
виновна е и вашата любезност.
Довиждане, кралю! На етикета
печалното сърце не е подвластно
и вий не ще се сърдите за туй, че
заплащам ви с тъй кратка благодарност
тъй лесно придобитата отстъпка.

КРАЛЯТ

Когато наближи за нещо срока,
нещата ускоряват се и често
човек решава в сетната минута
онуй, което е отлагал с дни.
Макар и помраченото лице
на чедото, оплакващо родител,
да пречи на любовната любезност
в борбата ѝ за свящото ѝ дело,
не давайте на траурния облак
да ни обвие и да ни отбие
от пътя верен! Много по-разумно
е да се радваме на нови близки,
отколкото със сълзи безполезни
да жалим по загубените стари.

ПРИНЦЕСАТА

Не ви разбрах. Скръбта ми е безмерна.

БИРОН

Слухът печален иска проста реч —
ще ви разкрия намека на краля:
за вас, красавици, презряхме ние
наука и тържествени обети,
но хубостта ви тъй ни промени,
че се показахме съвсем различни
от туй, което искахме да бъдем;
и ако смешни сме били пред вас,
то е, защото любовта изобщо
е детски луда, буйна и скоклива,
и — рожба на окото — като него
гъмжи от форми, образи и сенки,
които се изменят според както
зеницата се движи и насочва;
затуй, ако от звездния ви поглед
костюмът ни палячовски закрил е
дълбоките ни чувства, то виновен
е тъкмо този поглед ваш чаровен;

от вас роден е буйният ни плам
и грешките му ваши са, мадам!
На себе си ний, вярно, изменихме,
но за да бъдем неизменно верни
на вас, красавици; и таз измяна,
макар сама по себе си греховна,
въздига се от туй до добродетел!

ПРИНЦЕСАТА

Получихме ний вашите любовни
писма и дарове, ала ги взехме
за празни думи и шеги галантни,
замислени да служат за подплата
на скуката; и срещнахме затуй
и любовта ви, както подобава
да срещаме шега или забава.

ДЮМЕН

Писмата ни не бяха на шега!

ЛОНГВИЛ

И погледите!

РОЗАЛИНА

Ний не ги разбрахме.

КРАЛЯТ

Тогава в тоз последен час ни дайте
сърцата си, красавици!

ПРИНЦЕСАТА

Аз мисля,
че тъй за час не бива да се сключва
един съюз за вечни времена.
Клетвопрестъпничеството, кралю,
е твърде тежък грях, и ако вие
стремите се към моята любов —

която още липсва! — то ще трябва,
понеже в клетвите ви аз не вярвам,
да я спечелите след труден изпит:
идете във убежище пустинно
и стойте там, далече от света,
дорде дванайсетте небесни знаци
не извъртят годишния си кръг;
и ако тоз отшелнишки живот
не охлади сърдечния ви огън,
и пости, мраз, твърд одър, груби дрехи
цвета на любовта ви не попарят,
щом изтече условеният срок,
поискайте, поискайте ме бърже
във името на своите заслуги
и аз кълна се в таз ръка, която
погалва ви ръката, че ще бъда
навеки ваша! А до тоя час,
заклучила злочестото си аз
в почернен дом, баща си ще оплаквам
с неспирен дъжд от горестни сълзи.
Отхвърлите ли този изпит, нека
ръцете ни да се разединят
и всеки да поеме своя път!

КРАЛЯТ

Ако пред него или друг по-строг
удобства и покой предпочета,
да ми склопи очите в сън без срок
ръката мигновена на смъртта!
Отшелник ставам! Ти над мене бди!
Сърцето ми е в твоите гърди!

ДЮМЕН

Какво ще каже моята звезда?

КАТЕРИНА

Че ви желае здраве и... брада.

ДЮМЕН

И значи за венчавка сте готова?

КАТЕРИНА

Не, нищо не съм казала такова,
но господарката щом чака краля,
и аз година да търпя ще знам;
елате с него — ако ви пожаля,
то може малко обич да ви дам.

ДЮМЕН

Кълна се, че ще дойда, честно слово!

КАТЕРИНА

Без клетви! Ще ги стъпчете отново!

ЛОНГВИЛ

А вий, Мария? Също тъй жестока?

МАРИЯ

Едногодишен и за мен е срока.

ЛОНГВИЛ

Така безкрайно дълъг, боже мой?

МАРИЯ

На ръста ви ще отговаря той!

БИРОН

А ти, любима моя? Погледни
в очите им, прозорци на сърцето —
те чакат да ми известиш; какво
е дължен господарят им да стори,
за да спечели твоята любов?

РОЗАЛИНА

За вас съм слушала, месье Бирон,
преди да ви познавам, и мълвата
многоезична казва, че били сте
голям подигравач и майстор пръв
на смешки и на прекори хапливи,
с които поразявали сте всеки,
изложил се на вашия обстрел.
За да почистим от пелина злъчен
ума ви плодовит — а без това
аз няма да съм ваша! — вий ще трябва
една година всеки божи ден
да ходите при безнадеждно болни
и посещавате плачливи старци,
като със силата на своя хумор
разсмивате ги до последен миг.

БИРОН

Смъртта да правя да се киска? Не!
Не е възможно! Няма духовитост,
която към веселие да тласне
една душа в предсмъртния ѝ гърч!

РОЗАЛИНА

И тъкмо затова туй средство действа
срещу язвителния дух, подхранван
от пошлото кикотене, с което
глупците срещат глупостта на шута:
успехът на шегите често скрит е
в ухото на слушателя, а не
в езика на смешника; и затуй
ако слухът на страдащите, пълен
със крясъка на личната им болка,
дочуе смешките ви, останете
какъвто сте — такъв ще ви приема;
но ако не успеете, тогава
гонете присмехулния си навик
и радостна ще бъда да ви имам

без този принизяващ ви недъг.

БИРОН

Дванайсет месеца? О, мъки тежки!
Но нищо — в болница ще правим смешки!

ПРИНЦЕСАТА (*към Краля*)

Е, време е ръка да ви подам.

КРАЛЯТ

Не, ние ще ви придружим, мадам!

БИРОН

В една пиеса, щом е издържана,
накрая се оженват Жан и Жана;
защо не щяха нашите обични
да спазват правилата драматични?

КРАЛЯТ

Една година литва като вятър!

БИРОН

Но кой стои година във театър?

Влиза Армадо.

АРМАДО

О, светлейши повелителю, съблаговолете да...

ПРИНЦЕСАТА

Това не е ли Хектор?

ДЮМЕН

Великият троянски херой!

АРМАДО

Бих желал да целуна богопомазаните ви пръсти и да се сбогувам с ваша светлост. Свързан съм от обет: заклех се пред дивната Жакнета, че заради сладостната ѝ любов ще пристъпвам след ралото три години подред. Но преди да се простя с вас, ще ли бъде угодно вам да изслушате диалога между кукумявката и кукувицата, който нашите двама образовани люде съчиниха за финала на представлението ни?

КРАЛЯТ

Да дойдат! Ще ги изслушаме.

АРМАДО

Идвайте!

Влизат Олоферн, отец Натанаел, Комарчето и други.

Този отсам е Niems, сиреч Зимата, представена от кукумявката; а онзи от другата страна е Ver, тоест Пролетта, отъждествена от кукувицата. Ver, почвай!

ПЕСЕН

ПРОЛЕТТА (nee)

*„Когато всеки полски кът
изпълни се със красоти
и тук лайкучки зацъфтят,
и теменужка там дъхти,
тогаз долита от леса
на кукувицата гласа:
ку-ку,
ку-ку, ку-ку — опасен знак,
щом вече станал си дъртак!
Когато под избистрен свод
скорци цвърчат един през друг,
и летни фусты бели Мод,
и Джсек върви след своя плуг,*

*тогаз долита от леса
на кукувицата гласа:
ку-ку,
ку-ку, ку-ку — опасен знак,
щом вече станал си дъртак!“*

ЗИМАТА (nee)

*„Когато лед блести навън
и в шепите си дъха Дик,
и цепи Том за огън пън,
и млякото замръзва в миг,
тогаз долита от леса
на кукумявката гласа:
уху
туит, уху — приятен звук,
щом Джейн и пивото са тук!“*

*Когато вихри веят вред
и в черква кашлят до един,
и е червен носът на Кет,
а дворът е от преспи син,
тогаз долита от леса
на кукумявката гласа:
уху,
туит, уху — приятен звук,
щом Джейн и пивото са тук!“*

АРМАДО

И с това — край! Думите на пътника Меркурий ще дращят подир сладките звуци на Аполона. Вий натам, ний насам — да се оттеглим!

Излизат.

[53] Свети Денис — светец-покровител на Франция. ↑

[54] *La fortuna della guerra (итал.)* — военното щастие. ↑

[55] «...укротител конски...» — по разказа на Плутарх Александър Македонски, още млад, проявил смелост и съобразителност, като обуздаде коня Буцефал; пак според него Александър си държал главата накриво, а тялото му издавало благоухание. ↑

[56] *Tempore... и т.н. (лат.)* — *tempore* — време; *manus* — ръка; *puer* — момче; *exit* — излизане. ↑

[57] „Искаротски...“ (*библ.*) — Юда от Искариот — един от учениците на Исуса, който предал своя учител за тридесет сребърника и след това, измъчван от съвестта си, се обесил на едно смокиново дърво. ↑

[58] Ахил... Хектор — Ахил — гръцки герой от Троянската война; Хектор — троянски герой, син на цар Приам. ↑

[59] Ханибал — картагенски военачалник (247–183 г. пр.н.е.), воювал дълго срещу Рим. ↑

[60] Родоски колос — едно от седемте чудеса на света: огромна бронзова статуя на Аполон, издигната през III в. пр.н.е. при входа на родоското пристанище. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.